

თეატრი და სხვადასხვა

სათეატრო სალიტერატ. ჟურნალი

ფასი № 25 კპკ.

დეკემბერი 7

1924 წ. № 17 (20)

ოვანეს თუშანიანი
იხ. ამავე ნომერში ივ. გომარტილის
წერილი.

იუზა ჯარდალიშვილი
25 წ. მოლვაწუობის შესრულების
გამო იუბილეს უმართავენ.

დავ. კლდიაშვილი
ნახ. ილ. ჯაფარიძისა.

მიიღება ხელის მოწერა 1925 წლის

სამხატვრო-სათეატრო-სახელოვნო სურათებიან ჟურნალი

„თეატრი და ცხოვრება“-ზე

1910 წ.

XV წელიწადი გამოცემისა XV

1925 წ.

სარედაქციო კოლეგიის პასუხისმგებლობით და

საუკეთესო თანამშრომელთა მონაწილეობით

□□□ იუგორისტულ განყოფილებით □□□

„თეატრი და ცხოვრება“-ს წლიური ხელისმომწერი მიიღება: ყოველკვირა ჟურნალი „თეატრი და ცხოვრება“-ს, სულ 52 №-ს წლის განმავლობაში, ხოლო ყოველ სამ თვეში ერთჯერ უფასო პრემიას წელიწადში ოთხ წიგნს „ცხოვრების სარკე“, რომელშიც დაბეჭდილი იქნება ხარეპერტუარო კლასიკური და თანამედროვე რჩეული პიესები.

ვისაც ჰსურს მომავალ 1925 წ. განმავლობაში ჟურ. „თეატრი და ცხოვრება“-ს და პრემია „ცხოვრების სარკე“-ს მიიღოს, იანგრის ვასვლამდე უნდა მოაწეროს ხელი, რათა ვიცოდეთ რამდენი წიგნი გამოვეთ,—საპრემიო კრებული მხოლოდ ხელისმომწერთათვის დაიბეჭდება:

„ცხოვრების სარკე“ ცალკე გასახედათ არ გამოვა.

„თეატრი და ცხოვრება“ გაგზავნით, ოთხივე დამატებით, ეღირება წლიურად—10 მან., ხელის მოსაწერი ფულს შემორჩანა ნაწილ-ნაწილად შეიძლება: ხელის მოწერის დრ-ს—3 მ., აპრილის 1-ისთვის—2 მ., მაიათვის 1-ისთვის 2 მან., ოქტომბრისთვის 1-ისთვის—3 მან., თითო № 25 კ. ხელის მოწერა მიიღება რედაქციაში (ტფილისი, სასახლის ქ. № 5, მეორე სართული,—შესავალი—ძველი ქართული თეატრის—(ქართული კლუბის) მხრივ, ფოსტით; ტფილისი, სასახლის ქ. № 5, რედ. „თეატრი და ცხოვრება“-ისთვის იმედაშვილს. რედაქცია ღიაა: დღით 9—3 ს., ნაშუადღევს 5—7 ს.

პასუხისმგებელი ხელმძღვანელი: სარედაქციო კოლეგია.

რედაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი.

ქართული მხატვრობის გამოფანა

ნოემბრის 29-დან

ბანათლავის მუზაქათა დარბაზში

კალაუზნის ქ. № 2. შესასვლელი ფასი—50—20 კაპ.

—1

ფოტოგრაფია ტორისა

ქ. თელავში ასრულებს

ჟოველგვარ საფოტოგრაფიო სამუშაოს სუფთად და საჩქაროდ.

4—1

ფოტოგრაფია გვ. ჟვანიასი

(რუსთაველის პრ. № 8, „ზარია ვოსტოკა“-ს რედაქციის გვერდით, ეზოში, მუშათა სასახლის პირდაპირ)

ასრულებს ჟოველგვარ

საფოტოგრაფიო სამუშაოს სუფთად,

სწრაფად,

ხელოვნურად.

8—3

1910—1924

წელიწადი XIV

№ 17 (20)

შანი 25 ქ. ნაჩვ.

„თეატრი და საზოგადოება“
 ყოველკვირეული ხურათებიანი
 ჟურნალი.
 რედაქციის მისამართი: ყოფ. ქარ-
 თული თეატრი—სასახლის ქ. № 5.
 „ახალ კლუბის“-ს ცხონა.
 ფოსტით: ტფილისი, რედაქცია
 „ოქატრი და გზოვრებზე“
 იოსებ იმედაშვილს.

თეატრი, პოეზია, მუსიკა, მხატვრობა, მანდატები, სემიონოვების სსოპრამა

დარსდა 1910 წ.

დეკემბრის 7

გამოცემა 1924 წ.

სოფლის თეატრისათვის

ჩვენი ხალხი უძველესი დროიდან ერთი უკუ-
 ტურესი ერთიანია. ყოველ ხანაში, ყოველ სარწმუ-
 ნოებრივ საფეხურზე თავისებური სულიერი საზღო
 ჰქონდა: მიწიერი მუდამ ზენაარისკენ ისწრაფოდა,
 ზეცაობას მიეღებოდა.

გარეგნულ გასართობებთან ერთად სულიერად
 მასაზრდოებელიც მრავალი მოეპოვებოდა: იგავ-არა-
 ები, ზღაპრები, სავალობლები, ანდაზები, ბერიკო-
 ბა, დღეობები და სხ.

ხალხური შემოქმედება დაუმრეტელი წყარო
 იყო სიბრძნის, თვითაზროვნობის, გმირობა-ეპიკა-
 ლობის, სათნოების, ჰუმორის და სხ.,—ეს იყო
 თვითგანვითარების, თვითაზრდის ერთი დიდი სა-
 შულოებათავანი.

ჩვენს დროში ყოველივე ეს გაქაზდებოდა, მი-
 ვიწყებულ იქნა... ამის მიგვიერ ხალხს წიგნისა და
 მშრალი „სიტყვების“ გარდა „თეატრიც“ აქვს, მა-
 გრამ როგორი თეატრი?

მართალია, თითქმის ყველა დაბა-სოფელში
 ადგეს ან ადებენ სათეატრო დარბაზს, მაგრამ ეს მხო-
 ლოდ გარეგნულობის მაჩვენებელია, წამამეგლობის
 ნიშანი: ხელოვნება აქ ჯერ კიდევ ვერ ამტკიცდე-
 ბულა იმ წინდა ენით, ღრმა განცლით, ბუნებრიო-
 ბით, რომელიც ერთადერთი აღამალოებს ადამიანს,
 სულიერად დატკობს, გაძლიერებს.

ხელოვნებას მხოლოდ ნივთიერად გაცაცებულ-
 ნი ვერ ამტკიცებდენ,—ამას ეკირებება სახელოვნო
 უხილავის ცეცხლით გამოთბარი ქორუმი,—დღეს კი
 ამ წილია საქმეს ზოგან არა ხელოვნანი დაპატრო-
 ნებიან, ნივთიერობით გაცაცებულნი, ზოგან სახსა-
 რი არ გააჩნიათ, თუმცა გულწრფელი მუშაქანი მოი-
 პოვებიან.

ვინ უნდა იზრუნოს სოფელზე, სოფლის სუ-
 ლიერად ამალოებაზე?

ისევ და ისევ სოფლის შეიღმა, ხალხის ჭეშმა-
 რიტმა მოეყარულა.

მაგრამ მის სურვილს იმ დრომდე არ გავწევა
 ანგარიში, ვიდრე შეერთებულის ხმით არ იტყვის:
 რა სტკეა, როგორ აპირებს ხალხში ხელოვნების
 ამალოებას—ნამდვილ სოფლოურ-ხალხურ თეატრის
 შექმნას.

20—30 წელიწადია (ზოგან 50 წ.), რომ სო-
 ფლის თეატრს საძირკველი ჩაცყარა, ამას ჰყავს თა-
 ვისი უანგარო მოღვაწენიც, რომელთაც მთელი
 20—30 წ. და ამაზე უფრო მტეიც მისთვის შეუ-
 წირაეთ.

მათი ხმა არსად იმის, მათი ნაამადარი არა
 სჩანს, მათ ნამუშაგარს უმეტესად გეგმიანობა არა
 აქვს.

საქირაა ყველა ამ მუშაკათა თავის მოყრა, მო-
 ლაპარაკება და ერთი გეგმის შედგენა, თუ როგორ
 ეშველოს სოფლის თეატრს, რა გზით გა-
 დიქცეს იგი ხალხის ჭეშმარიტ სულიერ მასაზრდოე-
 ბელ წყაროდ.

ქალს

შენს ქანდაკით დავამუშე ნე ჩემი დარბაზი,
 მაგრამ ჯერ ლოცვა ვერ ავანთე მფთქ ელოებად;
 ვერ ვანთე სიყვანა ნავითანი, ისე ლ.მაზი,
 რომ დამეხატა ორ ვარსკოლათა ელოებად.
 არ არის ქვენად შედარება, სახე, სურათი,
 შენს სადიდელად რომ არ იყვის ნაჩუქურ მტეი:
 გადღებუ; დანტე, ბარონი, შოთა სულმანათი...
 ცვლა გულწირი შეკრული ჯავის მაგ ხეჭუქ მებრით
 ხარ წმიდა ნო, კოლოტრა, თუ დეხლმონა—
 ეგ სულ ერთია: შენში ევა მუდამ ანათებს,
 და ქვირის გულც მან დაპკრო და ეღე ონა:
 არავინ იცის კლრთხევა ხარ, თუ ანათემი.

გ. რუსაძე.

ოჯანს თუჯანიანი

ი. გრიშაშვილის თარგმანი.

რუსთველის პროსპექტზე რომ გაივლიდით, ხანდახან შეხედებოდით ერთ მოხუცს, რომელიც უნებლიეთ იპყრობდა თქვენს ყურადღებებს.

შეუძლებელი იყო, გვერდზე ჩაგველოთ და მისთვის კი არ შეგხებოდა: მთელი მისი გარეგნობა, ფეჩქად აყრილი ტანი, სახის გამომეტყველება მეტად მიმზიდველი იყო თავისი კეთილშობილებით.

დარბაისელი, ზრდილი, სპეტაკი, ყველასადმი სიყვარულითა და კეთილშობილებით სასევ,—აი რას წაიკითხავდით იმის თვალში, აი რას ამოწმობდა ყოველი ნაკეთი მისი სახისა.

დღეს რუსთველის პროსპექტი დაიბლებულია, მას აღარ ამშვენებს კეთილი და კეთილშობილი, დიდებული მოხუცი და ჩვენ ყველა ვგრძნობთ ამ ობლობას, ამ დიდ დანაკლისს.

ვინ იყო ეს მოხუცი?
ოჯანს თუმანიანი.

პოეტი იყო თავისი ნშობელი ერის ქირისუფალი, მისი გულის მესაიღებელი, იმის ზრახვითა მომდერალი, იმისი სევდის დამამებელი და ამავე დროს ის იყო არა ნაკლებ საყვარელი ჩვენთვის, რადგანაც თვითონ მან საქართველო შეიყვარა, როგორც თავისი მეორე სამშობლო; საქართველოს მზე, სილაშტე და გრძნობათა სიჭარბე ჩაქსოვილია იმის პოეზიაში.

„დავჩიეთ, ქურუმნო,
ძმად და მეგობრად,
შევექნათ ოჯახი ამახანაგური!“

ეს იყო ოჯანს თუმანიანის ოცნება: ქართველები და სომხები, საქართველო და სომხეთი მისთვის ორივე ძვირფასი იყო, მას უნდოდა ამ ორ ერთა შორის ძმური ოჯახის შექნა და ამისათვის იყო თავგამოდებული, გულწრფელი მქადაგებელი მოძობისა; ერთობისა და ერთგულის სულიდარობისა.

„ჩემი სიმდიდრე
სიკეთე და სხეყარული,
პოეზიისთვის შევიყვარე
ყველა ქვეყნები“.

ეს სიტყვები სარკე არის ოჯანს თუმანიანის ბუნებისა და ამავე დროს გასაღები მთელი მისი შემოქმედებისა.

პოეტი შეილი იყო ხალხისა, მშრომელი ხალხის გულიდან გამოსული და მას არა თუ არ გაუწყვეტია კამეზი ხალხთან, არამედ მისი შემოქმედება, მთელი მისი აღმთქონა მშრომელი ხალხის ბედობობას სიყვარულით თავს.

„მე მდიდარი ვარ, ხალხს შევეწირე ლხენა და გლოვა“.
სიყვარულითა და სიკეთით დასავსე ადამიანისათვის დაუშვრეტელი წყარო შემოქმედებისა და ამავე დროს ყველაზე უფრო მიმზიდველი ტანჯული ხალხის ბედი.

ოჯანს თუმანიანის ძლიერებასაც სწორეთ ის შეადგენს, რომ პოეტი მუდამ ტანჯულ ხალხთან არის, მუდამ მშრომელი ხალხის საგალობელს აწყობს და თვით შემოქმედებაც იმისი მჭიდროდ არის დაკავშირებული მშრომელი ხალხის შემოქმედებასთან.

ოჯანს თუმანიანი განთიადის მახარობელია, მშრომელი ხალხის ბრწყინვალე დიდის ტარიელი. მთელი თავისი არსებით ის შესტრავის და უგალობს ამ ბრწყინვალე დიდსა, რადგანაც ის არის აღფრთოვანებული მქადაგებელი მშრომელი ხალხის განთავისუფლებისა.

ოჯანს თუმანიანის პოეზია დალამბულია ნახი, ტბილი, ცრულგებში დაფერილი სევდით, მაგრამ შიგ დაშლილია საუცხოვო თაიგული იმედისა და ბრწყინვალე განთიადისა.

პოეტი ორივე ფეხით მიწაზე არის დაბჯენილი და მიწა ჰკვებავს მის თავისი სასევ ძმუღებთ.

ქალაქი მისი რთული და ფეხბაქრებული ცხოვრებით, მისი შეუსვენებელი, დაუცხრომელი მოძრაობით ოჯანს თუმანიანს ნაკლებად იზიდავს.

სოფელი, სოფლის ბუნება, სოფლის ცხოვრება, სოფლის მუშა—აი პოეტის ბედისწერა. და ამ დარგში ოჯანს თუმანიანი პოეტოლაც ლამაზია, მომზიბლავი, თვალის მომჭრელი, ბუნებრივი და ძლიერი.

ოჯანს თუმანიანი უდიდესი ესტეტია: სილამაზე უწინარეს ყოვლისა. პატარა ლექსს აიღებთ, ლეგენდას, პოემას თუ მოთხრობას,—სილაშტე გატკობსთ და გზამლავსთ.

ოჯანს თუმანიანი უდიდესი სინამდილე უწინარეს ყოვლისა. მისი უმთავრესი თემები ცხოვრების სინამდილედან არის ამოღებული. სოფლის გლეხი და იმის კისერზე წურბულა მეცხშე, სილატაკე და სიმდიდრე, გაყვლედილი და მყელედილი, ძალმობრეობა და უსამართლობა—აი ფერადები მისი მხატვრობისა.

საუცხოვო ოჯანს თუმანიანის მოთხრობები, რომლებიც წარმოადგენს სარკეს ნამდილი ცხოვრებისას. მხატვრული ზომიერება, სიცხოველე და სიცხადე, საუცხოვო სურათები და სპეტაკი კეთილშობილი მისწრაფება პოეტისა—ყველა ეს ერთად სტოვებს ძლიერ უშუალო შთაბეჭდილებას.

ოჯანს თუმანიანის შემოქმედების გვირგვინს წარმოადგენს პოემა „ანუშ“. აქ მოცემულია იშვიათ ფერადებში და საუცხოვოდ შესრულებული სოფლის მთელი ცხოვრება და ბუნება, მისი ლხინი, ქირავარამი, ადათი, ზნე და ჩვეულება.

„ანუშ“ წარმოადგენს იშვიათ სიმფონიას, რომელიც თავისი სილაშტით სულსა ჰზიბლავს და გულს ატკობს.

პოეტი გრიშაშვილი ოჯანს თუმანიანის პარწავარდნილი სრულია. მისი თარგმანი თარგმანი კა არ არის, იგივე ორიგინალია. როდესაც თქვენ ჰკითხულობთ გრიშაშვილის თარგმანს, თქვენს წინაშე მხოლოდ ოჯანს თუმანიანია ქართულად მომდერალი და დარწმუნებული ხართ, რომ აქ არავითარი თარგმანი არ არის, არამედ თვითონ ოჯანს თუმანიანი სწერს ამახ ქართულად.

გრიშაშვილის ლექსიკონი მეტად მდიდარია, სიტყვა მას მეტად ეწორჩილება და რითმა საუცხოვოდააქვს და გეშვილი. გრიშაშვილი დიდი მკოსანია და მისი „ოჯანს თუმანიანი“—დიდი გამარჯება.

ივ. გამართელი.

ქართულ მხატვრობის გამოფენაზე

გაკვირით

ნოემბრის 29-ს შესდგა ქართველ მხატვართა კავშირის ვერსისაჲ. დარაზნი, რომელშიაც გამოფენილი იყო სახებით ხელოვნების უკანასკნელი ნიმუშები, საგანგებოთ მოწვეული სტუდენტები იყოს საესე.

წარმოდგენილი ექსპონატები მხოლოდ ჟიართველი მხატვრების შემოქმედების ნაყოფებია. ავტორთა რიცხვი ორმოცს აღემატება. აქედან უკვე ნათელია მასსიურობა და სასაფუძვლი ქართული მხატვრული შემოქმედების. ფეკარობ, ეს ასევე უნდა იყოს საქართველოს მზე და მღაღარი „გოგრაფია“ კოლოსალური მხატვრული მასალითაა საესე...

ქართულ მხატვრობას წელმავარი მომავალი აქვს. ასეთი იყო საერთო შთაბეჭდილი ბა.

უკვე საკმაოდ ცნობილ მხატვართა გვერდით, სკულპტორი ახალი სახელები. პირველი დებუჯი და ასეთი თამამი ნაბიჯებში ყოველი სურათი მოწამეა იმ დიდი შესაძლებელი შემოქმედების, რომელიც ჯერ კიდევ სახსებვროდ პორტენცი ღურ ყოფაშია.

გამოფენის მთლიან შთაბეჭდილებაში, დიდგრემის იწვევს შეუფერებელი დარბაზი: ბნელი და უმზეო.

სახვით ხელოვნებას სძულს ბინდი—მოსული სივრცედიდან... საკაროა მზის ცხელი შეხება და სივრცეების მზიური მეტყველება...

ამ მხრით დარბაზის შერჩევაში დიდ დაუდევრობას აქვს ალაგი. მხატვართა კავშირმა ყოველი შესაძლებლობა უნდა დასწერიოს შესაფერი ბინის გამოსანახად.

მაგრამ მიუხედავად ამ გარემოების მიერ რეალურად განახევრებული შთაბეჭდილებისა, მთლიანი ეგვექტი მაინც მეტყველია და ეკვალტიური...

არ იცი ვისზე შეწერდ... არ იცი რომელს შეგე... აქ იმდენი სიხარულია და აღტაცება... არის სამხატვრო წერს ყოველგვარი მანერა და მიმართულება.

უნებურად გაგაგრებს მოსე თოთისა: „სამოგროს სიმკონია“ (ჯიანის მოდელით). ასეთი დასრულებული natur mort იშვიათია ქართულ მხატვრობაში. ყოველი დეტალი ცოცხლად შემოქმედის სულით და დინამიკით არ მომწონს მხოლოდ ქალის ხელები, რომლებსაც ავლხსათის დაქერა ა სუნქევა.

სიღამონ-გრის თავისი: „ბრძოლა“ იწვევს ყოველს ატლს. აღტაცებით ვათავაღებრებდი მ. გოცირიძეს. ამ ხალგაზნდას აღეს ტემპერამენტუ და შემოქმედების ცეცხლი. მომიხილავია, როგორც დეკადენტური მ ნერიათ დაწერილი სურათები, ისე ესკიზები, კონსტრუქტივისტული სტილით.

ნატურალისტურად გამოიყურება ახალგაზრდა ჯაფარიძე. სინამდვილე მდიდარია თავისი მრავალმანი კოლორიტი, რომლის შერჩევა ყველას არ უმეძლია. საჭიროა პლასტიური ბუნება და ხედვის უნარი. ახალგაზრდა მხატვარი ჯაფარძე მე ასეთი ნიჭით მეგულება

მომიხილავია მხატვარი ქალი დარეჯან ძნელაძე და მერი მიქელაძე ბავარტიონის პორტრეტები (განსაკუთრებით, პორტრეტი ირა მაკარაშვილისა)

ძარღვიანია ირ. ტოფაძე თავისი მეტი ხატულებით. ირ. გარბეკელი წარმოდგენილია ფერმკარაოდ.

ტ. ი.— ამ პორტრეტი შესრულებულია დიდი მიღწევებით. თუ თანამედროვე მხატვრობის პრინციპად შეიძლება აღიარებულ იქნას ხასიათის შერჩევა, და ია ხასიათიუბები ხაზები და ჰქერა—ეს პორტრეტი სამავალითო ნიმუშად ჩათვლება.

გამოფენაზედ ასანიშნავია ქანდაკების ექსპონატები: ი. ნიკოლაძის, ვახ. კოჭრეტიშვილის, ნინო წერეთლის, სესიაშვილის და პატარაის.

დიდებული ნიჭი

არ. მორისონისა.

ძნელად მოხდება, რომ გენიოსმა პირადად შესძლოს ახსნა, როგორ შექმნა თავისი საუკეთესო ნაწარმოები.

მით უფრო საუკუთრდება იმის შეტყობა, როგორ შექმნა თავისი საუკეთესო ნაწარმოები სიმბოლისტთა კავშირის ერთმა თვალსაჩინო წევრთაგანმა, იმ სიმბოლისტთა კავშირისამ, რომლის წევრნიც აქამდე ხელოვნების დარგში გენიოსებად ითვლებიან.

მხატვარის ნამდვილს ვინაობას ვერ დავისახელებთ, რადგანაც უპატიოსნობა იქნებოდა ეს ჩემის მხრივ.

ვუწოდოთ თუნდა სტენლი ელსტერი.

ელსტერი ყოველთვის არ ითვლებოდა დიდებულ მხატვრად; იყო დრო, როდესაც არავის ფიქრადაც არ მისდიოდა, რომ ლინდონში ასეთი დიდებული ნიჭის მქონე ადამიანი სცხოვრობდა.

ვიღაც ფლუკმა, დიდად ვამბობაზე ვაჭარბა, „ყოველ შემთხვევისათვის“ შეიძინა ელსტერის ორი სურათი, რომელშიც, მისისავე სტუკვით, „ისეთი ფასი მისცა, რომ მუქთად ყიდვას უღიდაა“. ელსტერი მაშინ ახლად იყო პარიზიდან ჩამოსული.

ფლუკს იმ იმედით, რომ შეიძლება ბედის ჩარხმა წაღმა დაიწყოს ტრიალით, დედა-აზრად ჰქონდა დასა-

ხული ორ-ორი სურათი შეეძინა ყველა უნიკო, ყოვლად უიმელო მხატვრისა ცეკი.

სტენლი ელსტერის ბლუმბერის ერთ-ერთ ქუჩის პაწია ოთახში შეთავრობდა, ხალა სახელისნო ჩარინგ-კროსის გაზუნდ ერთის სახლის სულ ზემო სართულში ჰქონდა.

რადგან ამ სახლის საკუთრების უფლებას რამდენიმე მეგვიდროვ ერთმანეთს ეცილებოდა, ქრას არც ერთი მდგომრი არ იხილდა და მათ შორის, რასაკვირველია, ჩვენი გვირიც ერია.

მეგვიდროთა დავის გადაწყვეტამ დიდბანს გასტანა და იმ ფულს, რაც ელსტერი ქირად უნდა გადაეხიდა, სტენლი კუქის საზრდოს ახმარებდა.

მაშინ ჯერ კიდევ ფასი ჰქონდა სიცოცხლეს.

მხატვრის სტუდია საკმაოდ არ იყო მოწყობილი მეშტართა მისაღებად. ძნელად თუ რომელიმე კეთილშობილი ქალი დათანხმებულიყო იმ სიმალღეზე ასვლას. სამაგიეროდ ამ ნაკლთან სტუდიას ის ღირსებაცა ჰქონდა, რომ სახლის ბანიდან ახლო-მახლო ადგილებს მშენიერი სურათი იშლებოდა

არა რჩება—რა ქვეყანაზე შეუცვლელი მეგვიდროვების დევა დაბოლოვდა და მფლობელობაში შესულმა მეგვიდროვ დაიწყო ქირების მოკრეფა.

სამედნიროდ, ამ ხანში ხელოვნების საკმემაც წინ

განსაკუთრებულ შთაბეჭდილებას სტოვებს ნინო წიკრიეთელის ნაშუშ ვარი. იგი სრულიად ახალგაზრდა მოქანდაკეა. მაგრამ პირველ ნაბიჯებ ი უკვე მოცემულია დიდი პოეტნიცია.

პირველ მხატვართა კავშირმა, მართალია გვიან, მაგრამ მათვარი გამოსვლით, უთუოდ შექმნა ახალი მიმდებნი ჩვენ მოგვეცემა საშუალება ხელმწივრად დაუბრუნდეთ მით გამოფენის და უფრო საფუძვლიანად შევიფასოთ იქ წარმოდგენილი ექსპონატები...

6.

გარკს-ენგელსი და საკარბველო

(K. Маркс и Ф. Энгельс. Сочинение, под редакцией Д. Рязанова, т. X—XI. Государственное издательство).

დ. რიანაოვის ხელმძღვანელობით და აქტიური მონაწილეობით რუსეთში კეთდება ფრიად სასიამოვნო და უღირესად სანარგებლო საქმე—თითქმის მთელი მარკს-ენგელსის ნაწარმოების გამოცემა, ისეთებისაც, რომლის არსებობა არავინ იცოდა. ეს ნაწერები მოგროვლი იქნება ოცდა ათ ტომში, რომელთაგან ოთხი უკვე გამოცემულია (I, III, X, XI). შემდეგში ჩვენ დაუბრუნდებით ამ გამოცემების უფრო ვრცელ განხილვას. დღეს შევხვებით მხოლოდ ერთ მეტად საინტერესო საკითხს. რას ფიქრობდნ სოციალისმის უდიდესი თეორეტიკოსები საქართველოს შესახებ, რამდენადაც ისინი ამ ქვეყნის მდგომარეობას ეხებოდნენ? თუ არ ვცდებით, ჩვენი მკითხველი საზოგადოება სრულებით არ იცნობს ამ მხრივ მარკსის ნაწერებს. არაფერი არ იცინა მოწინავე მუშებნიც. საკითხი კი ფრიად საინტერესოა.

გამოქვეყნებულ ნ. წერებში, რომელიც შეეხება მარკს-ენგელსის მოღვაწეობის 1852—55 წლებს, ისინი ზში-

რად ეხებოდა კავკასიის ერებს და კერძოდ საქართველოს, როგორც ეტყობა, ამის საბაზი ავტორებისთვის მიუყია ყირიის ომს.

ვინ არ იცის დღეს, თუ როგორ სძულდათ კ. მარკსს და ფ. ენგელსს ძველი რუსეთი, განსაკუთრებით პირველს. ნიკოლოზ პირველის რუსეთის ისინი უდიდესი მტრობით ეპყრობოდნენ, როგორც მსოფლიო რეაქციის საბუღარს და მის აქტიურ მებაიარატრეს.

ყოველივე ძალა, რომელიც მიმართული იყო ნიკოლოზ პირველის რეჟიმის წინააღმდეგ, მათში თანაგრძობას იწვევდა, თუნდაც ეს ძალა ყოფილიყო დახატებული და, თავის-თავად საკმაოდ ჩამორჩენილი, მაშინდელი ის მალეთი.

მკითხველს ეკოდინება, რომ ყირიის ომის დროს—1855 წ. ოსწლეთმა ომერ-ფაშის მეთაურობით გამოგზავნა ჯარი დასავლეთ საქართველოში, რომელიც სამეგრელოში შეიჭრა რუსეთის წინააღმდეგ გამოდიოდა ოსმალეთთან ერთად ინგლისი და საზრანგეთი. ომერ-ფაშას აზრად ჰქონდა რუსეთის ჯარს, რომელიც ყარის ციხეს გარს ერტყა, ზურგში მოქცეოდა, ინგლისი კი ამის წინააღმდეგი იყო და მას ხელს უშლიდა. ინგლისის მთავრობა ამ დროს ფარულ მოლაპარაკებას აწარმოებდა ნიკოლოზ პირველის მთავრობასთან ოსმალეთის ზურგს უკან. ხალხის ვადავინად ეს ინგლისის მიზნის კლარენდონი, ლიოდ-ჯორჯის განსახერგება გაიძვირობის და თაღლითობის მძივი, შუქმდე მოსახრებას აყენებდა: „საგზობიან ოსმალეთის რაზმები ვადავინა ტრაპიზონში და გაგზავნონ ერზე უმისკენ. ამ მხარეში ჯარის მიძრობას ხელს არავინ შეუშლის, რადგანაც ჯარი იღლის არა მტრის, არამედ მეგობარ ქვეყანაში. ხოლო საქართველოში მისი ვალაშქრება ძნელია, რადგანაც მტრულად განწყობილ ქვეყანაში მოუხდება მოქმედების წარმოებაო“. ამის პასუხად

წაიწია. თითქმის ერთ ღამეში ჯადოსნურად გაითქვა სიმბოლისტთა კავშირის სახელი. თითქმის მთელი ლონდონი თავს იყრიდა კავშირის გამოფენასზედ და სურათის მნახველთა გაოცებას საზღვარი არა ჰქონდა.

დიდებული ხელოვანი არსენ კრუტიე გარდაიცვალა, მაგრამ მისი და მისის თანამოაზრეთა სურათები დარჩა საზოგადოების ამოკანდა და შიშის მომეტრებლად.

მაყურებელნი ჯგუფებდა დაიყენენ და თითოეული ჯგუფი სცდილობდა გამოეყენო და გამოერკვეა მიზანი და უნარი სიმბოლისტთა ნახატისა. უცბად ვისმა და გამართლდა კიდევ ხმა, რომ კრუტიეს, ფიფისტიის და ბარბულიეს სურათები ერთ მილიონად გაიყიდა, და ამ ხელოვანთა გენიოსობა ყველასგან აღიარებულ იქნა.

სტერლი ელსტერი დადიოდა სამხატვრო დარბაზში და მას აოცებდა იმდენად სურათები არა, რამდენადაც ხალხი. ასეთი სურათები პარიზშიაც ენახა.

უცბად ხალხში ფლეკი დინახა. როგორც იყო გაარღვია ხალხი და მივიდა მასთან. ფლეკმა პირველად ვერ იცნო, მაგრამ შემდეგში გაიხსენა და მეგობრულად გაუღიმა.

— როგორ თქვენ და თქვენი ხელოვნებაო? — შეკითხა: იმდენი ხანია არ მინახვიხართ, რომ თქვენი გვარი-კი და მიაგვიწყდა.

ელსტერმა თავისი გვარი დაუსახელა.

— ჰო, ჰო, გამახსენდა... ნეტა როგორ დამივიწყდა! კარგია შემხვითი. ჩემთვის საკირო ხართ.

— ვითომ?

— ოღონდაც; თქვენ საოცრად შეგწვეთ უნარი სხვადასხვა გეირად ხატვისა. ვერავინ იტყვის, რომ თქვენი „მინდორი“ და „ყარის წალკოტი“ ერთისა და იმავე ხელთ იყის დახატული.

ამჟვარა, ფლეკი რალაცასა ჰრევდა, რადგან სტენლის ასეთი სურათების არასოდესგარა ჰქონრა, მაინც არ შეეკამათა.

— როგორ მოგწონთ ახალი ყაიდა ხატვისა? დიდის სიამოვნებით შემოგიკვეთდით რომელსამე სურათს „სიმბოლისტთა“ ყაიდისას.

— ვიფიქრებ.

— საფიქრებელი აქ არაფერია. წაიღო სახლში და დაიწვეთ ხატვა. ხვალ ან ზეგ შემოგიკვლით. იმ დრომდე ერთი ექვსიდა-შვიდიოდე ასეთი სურათი დამიმხადეთ.

— თქვენი შემონაკვეთია ეგ?

ფლეკმა გაიოცა.

— რის შემონაკვეთი, მე ეგენი არ მიყვარს. ჯერ უნდა დავრწმუნდე, რომ ნიკი შეგწვეთ ასეთის სურათების ხატვისა.

— ძალიან კარგია, უპასუხა ელსტერმა და სცი-

ჩენი ავტორები სწერენ: „სამხედრო მინისტრი პალმერსტონი (რომელიც სასტიკად სძულდა კ. მარქსს. ბ. თ.) ეთანხმება კლარენდონს, რომ ომის დროს ჯარი არას დროს არ უნდა მიდიოდეს მტრის ქვეყნში, არამედ მეგობრულით. „სადაც არის სანოვავე და მის შიშშილი არ ემუქრება“.. თუ ჩვენ დაუფრებთ მასხარას (პალმერსტონს. ბ. თ.) საქართველო მტრულად განწყობილი და არა მეგობრული ქვეყანაა, ის საქართველო, რომელიც კავკასიაში რუსეთის პოლონეთს წარმოადგენს“ (ტომი XI, გვ. 429). აშკარაა, მარქსის აზრით, საქართველო დიდ და ზნაირებას გაუფრედა ომურ ფაშას, რადგანაც ის ვითივე დაჩაგრული იყო იყო, როგორც პოლონეთი ნიკოლოზ პირველის სატარაპების მიერ. ჩვენ ვიცით, რომ მარქსის წინასწარმეტყველება არ გამართლდა. ომურ ფაშის ჯარმა, რომელიც სამეგრელოში დაბანაკდა, ვერ მოიპოვა შესაფერი ნიღბა, რუსეთის პოლონეთმა კავკასიაში“ არ მოსურფა „ოსმალეთის სომხეთად“ გადაქცევა...

ინკლისის ზოგიერთი გავრცელები და, კერძოდ, კონსერვატორების ორგანო „ტაიმიზი“, რომელსაც მარქსი რუსების მიერ მოპოვებულად თვლიდა, მკითხველებს აჯერებდენ, რომ მოსკოვის მთავრობას ამ ომის დროს არა აქვს მიზნად საზღვრების გაფართოება ოსმალეთის ხარჯით. მარქსი სწერს: „რუსეთის კეთილი მზახვები ოსმალეთის მიმართ უკვე პეტრე დიდი ფიქრობდა ოსმალეთის ნანგრევებზე გამაგრებ. ეკატერინე მიმართავდა საფრანგეთს და აჯერებდა ავსტრიას მიიღოთ მონაწილეობა ოსმალეთის დაყოფაში, რომ კონსტანტინოპოლში დაარსებულიყო საბერძნეთის იმპერია, რომელსაც მისი შვილის შვილი მოექცეოდა სათავეში. ნიკოლოზს-კი, უფრო წინ დახედულს, სურს მხოლოდ განსაკუთრებული პროტექტორატი ოსმალეთზე. კაცობრიობამ არ უნდა დაივიწყოს,

რომ რუსეთი იყო მფარველი პოლონეთის, მფარველი ყირიმის, მფარველი კურლანდის, მფარველი საქართველოსი, სამეგრელოსი, ჩერქეზეთის და კავკასიის ტომების, ახლა კი მას სურს გახდეს ოსმალეთის მფარველი...“ (ტომი X, გვ. 192—193). ასეთი სასტიკი ირონიით სწერს მარქსი რუსეთის მფარველობაზე პატარა ერების მიმართ, სხვა დროს ჩვენ უფრო ვრცლად შევხებით ამ წერილებს. კეთილგვლს ერ არას გახდეს არ უნდა ავირყვებოდეს, თუ რა საერთაშორისო პირობებში იწერებოდა ეს წერილები და ის როლი, რომელსაც თამაშობდა ნიკოლოზ პირველი მთავრობა ევროპის რეაქციონურ ბანაკში.

ერთი კი ცხადია, საქართველოს საზოგადოებრივი აზროვნება, დაწყებული ობიერალობის მეთაჟრობით და გათავებულად უკადრუესი შესამე დასის შტოთი, თვითმპყრობელ, იმპერატორული რუსეთის შემოსვლას საქართველოში სახავედ, როგორც პროგრესულ მოვლენას. თუ მიუდგებით საკითხს ეროვნული თვალსაზრისით და გამოხვალთ მხოლოდ საქართველოს ინტერესებიდან—ეს პოზიცია მართალი იყო, ისტორიული შეფასების მხრივ. თუ აიღებთ გასულ საუკუნის განსაკუთრებით პირველი ნახევარის საერთაშორისო მდგომარეობას, ქართველი მოღვაწეების ისტორიული გაშუქება ყალბი იყო. მარქსი თავის წერილებში ხელმძღვანელობდა საერთაშორისო პროგრესული ძალების ინტერესებთა და სწორად ამისთვის ებრძოდა ის ასე სასტიკად რუსეთის ოკუპაციას განაპირა კუთხეებში და ამ ოკუპაციას რეგრესულ მოვლენად სახავედ. მხოლოდ მე-70—80 წლებში, როდესაც რუსეთში დაიწყო ფართო რევოლუციონური მოძრაობა, მათ საგრძნობლად შესცვალეს თავისი აზრი რუსეთის შესახებ.

ბიკტორ თევზაია.

ლობდა აღელვება არ დასტყობოდა: ოთხშაბათს, დილის 11 საათზედ მოველით. აი, ჩემი მისამართი!

შაშინვე სახლის გზას გაუღდა ტილოს საყიდელი ფული არ ჰქონდა და სტენლიმ გადასწყვიტა, ძველის, დაწუნებულ სურათების ტილოთი ესარკებლა.

საქმე უფრო ძნელი ამოჩნდა, ვიდრე სტენლი მოელოდა. თავის ხანგრძლივ მუშაობის განმავლობაში ცუდი ჩვეულება ჰქონდა შეთვისებულობა: წინ რაიმე აზრი, განზრახვა უნდა წარემდარებინა და ის აზრი სურათად შეექმნა, სიმბოლოზმისათვის კი ეს საჭირო არ იყო.

ყოველ კალმის მოსმაზე უფრო და უფრო უძნელდებოდა ხატვა. საშინლად დაიქანცა და გვიან მოახერხებრა — მეორე დილას კიდევ წაიკადა გამოუვნახედ. პირლია აცქერდებოდა და აშტერდებოდა სურათებს და სტენლიობდა სიმბოლოზმის სული შეთვისებინა. ამ გარემოებამ საშინლად იმოქმედა სტენლიზე: მისმა თვალმმა ჩვეულებრივი გამომეტყველება დაპყარა და აქეთ-იქით აცეცებდა; თითები ეკრუნხებოდა და თამში ჰქონდა წველებული, სახე კი მეტის-მეტად წაუფრტყლდა. ერთმა მანდილოსანმა თვლი მოპყრა და ისე შეეზარა, რომ შიშით შეპყეოდა და კუთხეში მიიმალა.

ელსტერი ქუჩაში გამოვიდა და ყველაფერი ლურჯ და ყვითელ ხაზებად ელანდებოდა, წითელ, ვარდისფერ ლაქებით მოითხინილი. სახლში დაბრუნდა სიმბოლოზმის

ტარტაროზით მთლად შეპყრობილი, წაავლო კალამს ხელი და გაშვებებით დაუწყო ტილის გასამაგამოსმა.

ჰჭრბობდა, რომ მის ოთახში სიმბოლოზმის უკვდავი სული ტრიალებდა და ამაზ იმდენად დაქანცა, დააუძლურა, რომ თვალები ვეღარ ავმართა.

„დაამთავრა“ ერთი ტილო, წამოიღვა, ფანჯარაში გაიხენდა და თვლის ბურუსი მოეწმინდა.

ნათელი, კაშაიში დღე იყო და დედამიწის მტრედის ფერი ცა გადმოსცქეროდა. სტენლი მობრუნდა, შეხედა თავის ნამუშევარს და შერცხვა. დაიწყო სურათის შესწორება, მაგრამ ჩქარა დარწმუნდა, რომ უფრო წაახდინა.

მთელი დღის უნაყოფო მუშაობამ საშინლად მოქანცა. მუშაობას თავი მიანება და გადასწყვიტა, ხვალ ისევ წასულიყო გამოუვნახე.

მთლი დამე შეთვისებოდა და ბორგავაში გაატარა მხატვარმა, საშინელი სიმრებე ეზნანებოდა. დილის 11 საათი იქნებოდა, როცა სახელსონოში მივიდა.

თევზირი*) ოთახს ორად ჰყოფდა და როდესაც სტენლი ოთახის მეორე ნაწილში ვადივდა, მიეჩვენა, ათიქოს ფანჯარაში ვილასიც დიდი აჩრდილი გაპყრო.

თვლი მოალო ოთახს და, აჩრდილი ვილას ასსოვდა, გაოცებისგან ალაგობარე გაქავდა. იმ ტილოზედ, *) თევზირი—შირმა.

წერა-კითხვის უსოღინარობის მოსკოვა

აი ერთი დიდი საკითხთაგანი, რომელიც ყველაზე მეტად უნდა აიჭიკებდეს ყოველ შეგნებულ ადამიანს, მით უმეტეს საქართველოს ყოველ ერთგულ შვილს.

საქართველოში ჯერ კიდევ ძველი წყობილები დროს ხალხის გაუნათლებლობა ქვეყნის ყოველ ერთადერთ შვილს თავის ქალაზე დამოკიდონის მახვილივით დას ცქეროდა.

70—80-იან წლების თითქმის ყოველი იდეური ადამიანი ხალხის განათლების საქმეს საღმრთო მოვალეობად ისახავდა. იყო ახალგაზრდობის მთელი რიგი, რომელიც მიიღოდა ერთი რწმენით სუნთქავდა: ესწავლა, ც-დნა შე ძიაა და შემდეგ ვს ცოდნა ხალხი მოეფინა. მოვიგონათ ძველი ხალხისანი,—ე. წ. ტრეტიია მოტრეფილივნი, მოვიგონათ სემენარიეტების ხალხში გასვლა, მოვიგონოთ ენკ. ნინოშვილი, მიხა ცხაკაია, ის. რამიშვილი, ფ. მახარაძე, ზ. გულისაშვილი, გ. ყიფშიძე, არ წითლიძე, მ. მკა-ლოლაშვილი, იერ. გულისაშვილი და მრ. სხვა, რომელთაც სწავლა დაამთავრეს თუ არა, სოველს მიაშურეს: ხალხს ვასწავლოთ რავეთ,—და მათმა მუშაობამ არა ნაკლები ნაყოფი გამოიღო.

ბევრი მათგანი ხალხის იდეურ აღზრდის გარდა უბრალო წერა-კითხვასაც ასწავლიდა.

მოვიგონათ ქალთა წრებიც (ნიკოლაძის, ლორთქიფანიძის, ქაროველიშვილის, ან. წერეთლის, ეკ. გაბაშვილის, კეკე მესხის და სხ.), რომელთაც წერილ-წერილი წიგანების ბეჭდვით ხალხში სინათლის სხივი უშკქონდათ.

დასასრულ მოვიგონოთ „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“ (ქართველი ხალხის საუყეთესო ნაწილის თანაგრძნობით შენახული), რო-

მელმაც თითქმის მთელი ნახევარი საუკუნე იმუშავა არა ერთი და ორი ათეული პირველდაწყებითი სკოლა, საკვირაო თუ საღამოს კურსები და წიგნსაცხე-სამკითხველოები დააღო ბევრს მიყრუებულ სოფელში და სინათლის სხივი შეიტანა.

სკოლის გარეშე ყველგან ყველა, ვისაც გული გამობარი ჰქონდა მოძმის სიყვარულით, გონება ცოდნით გაუშუქებდა, ყოველი ღონისძიებით სკილობდა უკოდინარობის მოსპაზას. მახ ოეს ნიკოლოზის ბატონობის ენს მტრხის ციხეში მოწინ-ვე პატიმრები ჰკრებდენ წერა-კითხვის უსოღინარ გლეხებს და ჯგუფ-ჯგუფად ასწავლიდნ. ამხანებში ბევრმა ათათარა და სომეხმაც-ი ისწავლა ქართული წერა-კითხვა და წიგნების კითხვით თვითგამთავრება შედეგა

დიად, იყო მთელი თაობა, კაცი თუ ქალი, რომელიც ხალხის განათლებისათვის, ხალხში წერა-კითხვის უკოდინარობის მოსპობისათვის არაფერს იშურებდა: არც სულიერს, არც ნივთიერს საშუალებას,—მოღვეწებოდა უნებაროდ.

ამ მხ-ზე თავის სამშობლო კუთხის დიდი ამაგი დ-სდეს იმერეთის—განსაკუთრებით გურიის—შვილებმა, სადაც 1900 წლიდან იწყება მაზრის სკოლებით მოღვენა. ამიტომაც არის, რომ დასავლეთ-საქართველო სწავლავანათლების მხრივ დღეს აღმოსავლეთ-საქართველოზე ბევრად წინა სდგას. გურიაში, მაგ., ასიდან თითქმის ოთხმოცმა იცის წერა-კითხვა და შეგნებულად მონაწილეობს კიდევ ქვეყნის საიდუმნიებო წინსვლის საქმეში, მაშინ, როდესაც ქართულ-კავკაში 20—30-მა, ხოლო ბორჩალო ახალციხეში ასიდან ხუთ-ექვსმა კაცმა ძლივს თუ იცის წერა-კითხვა. აქედან აღვიღოთ წარმოსადგენია, რამდენობაში იქნება ხალხის თვითშემეცნება, გონებრივი ავლა-დიდება.

რომელზედაც გუშინ ამაოდ მეცადინებოდა, დაინახა სრულიად დამთავრებული, მშვენივრად დახასიათებული სიმბოლიური სურათი. გენიოსური გამოუჩვეველობა და დიდებული ბუნდოვანობა სასუციოდ იყო შესრულებული. თავზარ-დაცემულმა ელსტერმა არ იცოდა, რა ეფიქრა.

ვახანსად დამის მხანებრმა და ექვი აღძრა, მთავარული ხომ არა მჭირსო. რას ნიშნავს ყოველგვარ ეს? სტუდია ხომ დაკეტლი იყო და გასაღები სახლის პატრონსა ჰქონდა. დიდის ხნის ფიქრისა და ყოყმანის შემდეგ ვადასწყვიტა, რომ ყოველივე თავისთავად მომხდარა, ჩემის მხრივ მონაწილეობის მიუღებლობაო.

ვიღრე იგი ასე იღვა და ფიქრში იყო გართული, შევიდა ფლეკი და მაშინვე სურათს მიაქცია ყურადღება.

— ლეერთო, შესძახა მან; ნუ თუ ეს თქვენი ნაწარმოებია?!. მშვენივრებაა..

— მგონი არა უჭირს-რაო, დარცხვენით უპასუხა სტენლიომ.

— უფლოდ შევიძინე, მაგას არავის დაგანებებო, სთქვა ფლეკმა.

— ეგ იმაზეა დამოკიდებული, თუ რას შემომამლევთ, მკახხედ უპასუხა სტენლიომ: მას შემდეგ, რაც ჩვენ შევხვდით ერთმანეთს, საქმის ვითარება სრულიად შეიცვალა

— კარგი, ორმოცდაათს მოგცემთ.

სტენლიომ ძლივს შეიმავრა მელეგარება. დაეთანხმა ამ ფასს, მაგრამ მაინც თავი ისე ეკირა, თითქმის მოტყუებულია და სურათი იაფად, ნახევარ ფასად არის დათმობლიო.

— რაღა თქმა უნდა, ამისთანას რამდენსამე სურათსაც შევიძინდიო, სთქვა ფლეკმა სამღვრევის კილოთი და უნდობლიოდ, უსიამოვნოდ გადახვდა დანარჩენ სურათებს: ჩენს შორის იცის და ასეთს სურათს ერთს კვირაში, რომ მოინდომათ, რამდენსამე მოაზხადებთ. ამ დღეებში კიდევ შემოგვილოთ.

სტენლიომ ისე იყო აღელვებული ყოველისავე იმისგან, რაც მოხდა, რომ მუშაობა აღარ შეეძლო, ტილო ვაკიმა ჩარჩოზედ, საშუშაოდ ყველაფერი გააზხადა და გაიდა. იმ დღეს ჩვეულებრივად უკეთ ისიღლა და საღამოზედ თეატრში წვიდა. ღამე დიდხანს ზეჭირობდა მომხდარის გამო და მხოლოდ განთიადისას ჩაქვინა. მეორე დღეს გულის ფანჯკალით მიდიოდა სახელისწონში. კიბეზედ რომ აღიოდა, კანკალმა აიტანა. კარვითან კანკალითა და მელეგარებით მუხებში ეკცეტობა.

მოლოდინი გაუმართლდა,— მოლოტრას ახალი საუცხოო სურათი ამშვენივრად სიმბოლიურ მხატვრობისა. ახალი გუშინდელსა სჯობდა, რადგან ამ სურათში უფრო მეტი იყო ვალრამეგებული, ვადაქარბებული უწესობა და მისტერული აღუდგებობა.

დაარსდა 1917 წელს

რევოლუციამ, სხვათა შორის, აღიარა, რომ მისი ათი წლის თავზე—1927 წ.—რუსპეტლაცში წერა-კითხვის უკოდინარი არც ერთი არ იყოს!

დღია და ძნელი ამ საქმის შესრულება, მაგრამ აუცილებელია კი.

მუშათა და გლეხთა კეთილდღეობა, მშრომელთა ხელისუფლება მუდამ პაჭროი იქნავენებს, ბნელ ძალთა ბრკალეებში იქნება, ვიდრე ხალხს ცოდნა არ მოეფინება.

დაარსდა „წერა კითხვის უკოდინარობასთან მებრძოლი საზოგადოება“ (წერკუემსი), რომლის მთავარსამართველო ამხ. ლ. რუხაძის თავმჯდომარეობით აწარმოებს ამ საქმეს.

ტფილისის აღმასკომმა უყვე ხელი მიჰყო ამ დიდ საქმეს: შესდგა ბიურო აღმასკომის თავმჯდომარის ამხ. ლაღო სუხაშვილის თავმჯდომარეობით (მისი ახანაკია განათლების საქმეთა განგე გრ. ბუნიკაშვილი), რომლის მოვალეობა მთელს მაზრაში წერა-კითხვის უკოდინარობის მოსაბო.

დღია, ფრიალ საპატიო აღმასკომის გადაწყვეტილებით, მაგრამ მას ბევრი არაფერი შეუძლიან, თუ ყოველი მოწინავე ძალა არ ჩაება ამ საქმეში, თუ ამ საქმეში მის გვერდით მდგომარ არ პიენიქა თვითმოქმედების შესამდლებლობა და თვით ხალხი არ გამოიჩნეს თვისი უკოდინარობის მოსასაბოლ უნარს.

ცხადია, ამ დიდ საქმეს დასჭირდება არა მხოლოდ ნივთიერი, არამედ სულიერი და ზნეობრივი საღარაც. ეს საქმე არ არის მხოლოდ ტფილისის ან მისი მაზრის, არც რომელიმე კუთხის, არამედ მთელი რესპუბლიკის და ამამო უნდა ჩაება თავისი კონებით, ცოდნით და უნარით ყველა ის, ვისთვისაც ძვირფასია სამშობლო ქვეყანა მშრომელთა სულიერ-გონებრივი განვითარება, ხალხის სინწულიან გამაყვანა, ქუშიარით და ნათიერ აზრის ხალხში მოყვანა.

სტენლი ჩამოვდა ცრუმორწუმნოების შიშით თავს-ზარ დაცემული შესტყროდა სურათს და თავისდა უნებურად გაიხსენა, რაც შავმუშაში ფეგონა კეთილ აღებისა და აღქვავების შესახებ. რაღა თქმა უნდა, ძნელი იყო იმათის არსებობის აღიარება ამ ჩვენს განათლებულს საუკუნეში, მაგრამ სხვა გზა არა სჩანდა. უტბდ ისეთმა შიშმა შეიპყრო ჩვენნი მხატვრები, რომ ვადასწყვიტა, მაშინვე ქუშიარო გასულიყო ვარტო რომ გამოეღრა, თითონვე შერცხვა თავისის შიშისა და გაიციან.

კარგა ხანს ისეირა. გზად ფლკთან შეიარა და აცნობა, რომ ახალი სურათი მზად მიქესო ამის შემდგმ სტუდიაში დაბრუნდა.

იმის იქ არ ყოფნის დროს კვლავ ვიღაც უტნობს ემუშავნა სურათზე. ამისი ეკვიცი-კი არ იყო, რაღად შესწორებული და დამთავრებული (თუ ახლად დაწყებული) სურათი ისეთი შეუდარებელი იყო, რომ იმის ავტორობას თვით დიდებული კრუტიცი-კი სიამოვნებით იკისრებდა.

სტენლიმ სტუდიის ყოველი კუთხე-კუჩქული მიათვალეირ-მიათვალეირა, თეჯირის ორივე მხარე გასინჯა, სურათების უკან გადაიხედა, მაგრამ ყველაფერი თავის ჩვეულებრივს ალაგას იდგა.

უტბდ გენიოსურმა აზრმა გაურბინა. სურათი სარკის წინ დადგა და საქმეში ყურებით დიდის გულ-მო-

ამ საქმეში თავისი ჩვეულებრივი ხალისით უნდა ჩაეროოს ის ნასწავლი თაბბაც, ის მასწავლებლობა, რომელიც მიუხედავად გაჭირებისა სანთილეით დნება ქართული ერის სამახსოვრო.

ამ საქმეში ყველა გულმოდგინე მოღვაწე სასებებით საიმელოა, ხოლო ის, ვინც თავის ნებით კიდებს ამ საქმეს ხელს—ყველაზე დიდ ნაყუფს გამოიღებს.

ვიდრე მთელი ხალხი გონებრივი სიანწლის მუხტოტეხიდან არ განთავისუფლდება, ვიდრე ცოდნის სხივები ყველას არ მოეფინება, თავისუფლებაზე ლაპარაკი უქმია და ასეთი უვიცი, უკოდინარი ხალხი მოპოვებულ უფლებებით გვირასოდეს შეგნებულად ვერ ისარგებლებს.

იოსებ იმედაშვილი.

ჭაუბსმანის დრამები გრაფიკაში

(წერილი გერმანიიდან, საკუთარის კორესპონდენტისაგან)

მართალია, გერმანიაში დღეს თეატრის ძიება მრავალის მხრივ მიმდინარეობს, მას ბევრი მოდერნისტული შტოები გამოესა, მაგრამ ყველა ეს ძიება უმთავრესად ფორმის და დადგმის განახლების გზით მიდის.

შინაარსი, იდეა დრამისა დღეათ არ შეცვლილა, ისე როგორც თვით ცხოვრებას აქ არ განუცვლია საგრძნობი გარდატეხა. პირველ რიგში მაინც ძველი რეპერტუარი მიდის, რომელიც სოციალურ და საზოგადოებრივ მოტივებს დასტრიალებს. იგივე წყველი კითხვები და პრობლემები, რაც ამამდის აწვალბდენ გერმანიის ლიტერატურას და კერძოდ დრამას ისევე კითხვებით დაარწნენ და მათი საიდომლოების ამოცნობას ლიტერატურა ფსიქოლოგიურ რეალისტურ დრამებით და რომანებით ლამობს.

ახალი ექსპერიმენტები დიდის ხნით ვერ იმაგრებენ

გინებით სურათის ყველა ლაქა და ხაზი გადახატა, მხოლოდ ფერები შეუცვალა. ორმოცს წუთს შემდგ ახალი სურათი მზად ჰქონდა. ამ გვარად უკვე ორი მშვენიერი სურათი დაამზადა, ერთი მეორეს არა ჰჯავდა და ორივე სიმბოლოური იყო.

ამ დროს მისულ ფლკის აღრაცებას საზღვარი არა ჰქონდა.

— საუცხოვო! შესძახა ფლკმა და მხატვარს მხარხედ ხელი დაჭრა: ასეთი სურათებით ჩქარა ფრანგებსა-ც-კი ვაუტსწრებთ და ვაჯობებთ. ერთი რამ მაოცებს, რატომ ერთი ათიოდე არ მოამზადებთ? სხვები ხომ მხატვანენ...

— სხვებო! მერე ასე ჰმუშაობენ, როგორც მე? წყენით შევიტობა სტენლი.

— მართალია, იმათი ნახატი თქვენსას არ შეედრებაო, დეათანმა ფლკი: ორივეს შევიძენ იმავე ფასად.

სტენლიმ უარის ნიშნად თავი გაიქნია.

- თითო ასი ელირება.
- ასი?
- დიად, ასი.
- ასი ამ ნაბიშნზე. უკაცრავად, ასი, ეგ მეტად ბევრია. გავიწყლებათ, რომ სახელი მე გაგიოქვით. კარგია, ნუღარ შევტყობით. ორივეში ას ორმოცდაათს მოგცემთ და ექვს ცალს კიდევ შემოგიკვეთთ. იმედია, კმაყოფილი ხართ!

მკითხავი (მარკინი)

ხანტი ვ. მახარაძისი.

ბოდენ, რომ მოხუც მწერლის დიდი დამსახურება სი სულად აღენიშნათ. აქ ვერ ნახავდით რომელიმე ახალ სალიტერატურო მიზინდარობათა მიერ მისდამი ირონიის, „მამების“ დაკრეხს, გააზღანდარებას, რასაც სამწუხაროდ თითქმის ყოველთვის ბეჭდს ადელი და ჩვენს პატარა ქვეყანაშიაც კი ყველასი გარძობა მაღლობით, მოწიწებით და სი ვაჟოლით იყო აღსილი და ეს დღესაც ასევე რჩება—ვინ ვაძღვრებს და იტყვის, რომ ის დაძველდა, დრომოჭულია და დღეს მიუღებელი. გვრმ ნიისლი ტერატურამ ნოვატორობა იცის, მაგრამ ტრადიციებს, საამაყო წარსულს არასოდეს ფეხით არ სრესს. ამაშია მისი ძალა.

და განა მართლაც „მოძველდა“ კი ჰაუტბმანი? განა „ფიქვები“, „ჰანელე“, „დაძირული ზარი“ მუდამ ხალი ძეგლით სავსე არ არიან? ყოველ შემთხვევაში გერმანია ჯერ კიდევ შორსაა იმ იდალურ ყოფიდან, როცა ამ დღემებს შინაარსი და სიციხვეულ დაეკარგებათ. და განა მარტო გერმანია?..

ამიტომაცაა ჰაუტბმანის შეროქმედება ქუშპარტად ინტერნაციონალური. მისი ტრეპები გერმანიის სინამდვილიდან არიან ამოვყვლილი, მაგრამ განა ჰენრიხის განცდა, ძიება უქედავი და საკაცობრიო არაა? განა ადამიანის სულის ტყვეობა და სინამდვილის რკინის გალიაზე გულით დაჯახება ამ ქვეყნური, ყველასათვის ნათესაური სინამდვილე არ არის?

ამიტომაცაა, რომ ჰაუტბმანის პიესები დღესაც ამშვენებენ ევროპის ყველა სენის რეპერტუარს და ჩვენშიც ხომ დიდი ხნია მას ბევრი ჰყავს თავყინისმცემელი. მე არ ვაგვიკანონებდები ასეთ პატარა წერილში თუნდაც ოდნე შევეხი ამ ჰუმერუს შემოქმედებას. მინდა მხოლოდ ჰაუტბმანის სახეიშო დროიდან ერთი მხატვრული ხაზი ამოვიღო, რომელმაც დიდათ დაინტერესა

ფიქვებს, ყოველ ახალ ვარსკვლავს გერმანიის სასცენო ცაზე თანდათან ეკარგება თვალმჭელი სხივისნობა და ნელ-ნელა მისი ძალა; ძველიბურაღ, ამაყად ანთებენ ისევ ძველა ვარსკვლავები: ჰაუტბმანი და ზულდერმანი...

გიორგის შემდეგ არავინ ყოფილა თავის სიციხლის დროს ისე პოპულარული ყველა წრეში, როგორც დღეს ჰკრპანია. იგი ნაწილობა სიმბოლოა გერმანიის დღის სასცენო ლიტერატურის ცხოველყოფისა. მთელი ერის საამაყა—მისი კულტურის ძელი, ნაცადი და მუდამ მტკიცე ყ ვარჯენი.. შარშან მისი ობილენამ-დგილი ეკონიული ზეიმი იყო და მან მართლაც შესძლო მთელი გერმანიის ლიტერატურის გაერთიანება. პრეზი დენტი, რაიხსტაგი, მუშათა კავშირები და სხვადასხვა სახის კულტურული ორგანიზაციები ერთმანეთს ეცილე-

— კარგი, აღარას ვიტყვიო, უპასუხა უქმეხად სტენლიმ.

უხლა სტენლის მერმისი უზრუნველყოფილი იყო. სარკის შემწვობით შეძლო ერთი და იგივე სურათი გადებება, ლაქებისა და ხაზების ფერი და სახე შეეცვალა და დღეში თუნდა თორმეტ სურათს მოამზადებდა.

ფლეკის წახელის შემდეგ სტენლიმ გადასვიმა ტილო ჩარჩოზღად და წავიდა გამოფენაზე, სადაც დარწმუნდა, რომ მისი სურათები ეცილებით სჯობდა კურტიეს, ფიუმისტის და დე-ბუს სურათებს.

ამის შემდეგ საუცხოოდ ისაილია. იმ ღამეს მღელვარებისაგან იმის თვალს ძილი არ მიჰკარებია: დილისათვის აზრად ახალი სამოქმედო გეგმა დაებადა.

საშინელმა ცნობისმოყვარეობამ ყოველივე სიფრთხილე დაავიწყა. სტუდიის კარების გასაღებს ზეთი წახსვა და ჰანანობდა, რომ კლიტესაც ზეთი არ წახსვა. დილის შევიდა საათი იყო, რომ არა ჩვეულებრივად ადღვებული სტუდიისკენ გაემართა, კარებთან შედგა და ღრმად ჩაფიქრდა.

— ჩემს ბედნიერებას მევე ხომ არ ვანგრე? მაგრამ ფიქრის დრო აღარ იყო. ახლოს ვიდასიცი ფეხის ხმა გაისმა და სტენლიმ დიდის სიფრთხილით გაუკეთა კარებს გასაღები. სამწუხაროდ, ზეთს აო ემოქმედნა და კლტემ ჩახუნე დიიწყა.

სტენლიმ უცბად შეაღო კარები და შევიდა. წივილისა და ბლავილის საშინელი ხმა გაისმა.

მილბერტი გადაიქცა, პილიტრა*) სტენლის თავში მოხვდა და რაღაც წაბლისფერმა ოთახში გადიობინა. სიმბოლოზმის სული ვამბროტებულ მაიშუნის სახით ფანჯარაში გადახტა,

ელდა-ცემული სტენლი ერთ ხანს უძრავად იდგა და მხოლოდ შემდეგ მოისახრა, თუ რა ბედნიერება გამოეცალა ხელიდან.

ფანჯარასთან მივარდა და დაინახა, რომ წვიმის მიღზედ ბორცოდ აღრენილი და კბილებ-დაკრევილი მაიშუნი ქვემოდ ჩაილიდა.

სტენლიმ დაუსტენია და აღერსის ნიშნად თითები გაუტკაქუნა, მაგრამ დიღებულმა სიმბოლოსტკმა მისის აღერსისა ვერა გაივარა და კბილები დაუკრპკუნა მაიშუნი ჩაკოცდა მიღზედ და წმ. ანდრიას ქუჩისკენ გაემართა. აქ ევიდაცა გაჯავრებული კაცი ელიდა. როდესაც მაიშუნი მიუახლოვდა იმ კაცს, მან მაგრად შემოკრა თავში და მაიშუნი ისევ მოისაკენ წავიდა. მაშინ იმ კაცმა ჯიბიდან შაჭარი ამოიღო და დაანახა. არსენ კრუტიეს მეტოქემ ხელი გაუწოდა, მაგრამ იმ კაცის უფრთხილებელმა მოძრაობამ შეაშინა და ისევ გაიქცა.

*) სიმბატრო წაბლების დედა.

ფიქრძეძე — შატერაძის პიქსიდანი

(ამოღებულია გერმანულ ვერხლიდან)

კულ სურათისაგან, რეალურად აჩვენა ჰაუპტმანს — გერმანიის იდეებისა და ტიპების წარმოშობა მწერალმა მხატვრის ფანტაზიაში. თქვენ აქ შეხედებით ცალკე ეპიზოდებს და ტიპებს ჰაუპტმანის უკუდავ დრამებიდან: „მეტელ ჰენშელი“, „როზა ბერნი“, „ფლორიან ვიერი“, „ჰანელე“, „ფიქრძეძე და სხ. მხატვარმა შესძლო მთელი ტრაგედია ამ გაუგებარ ცხოვრებისათვის შეუგუებელად ამინანისა, მთელის სულიერის სიღრმით და ნერვიულ ყოფით ცხად გყო. უცნაური სიღრმიდან გიციქვრიან ეს თვალეში, მათში მეტყველებს მთელი ძიება „სიმართლისა“, რომელიც სტიმულია ჰაუპტმანის გმირთა ცხოვრებისა...

ყოველი სურათი ააშკარავებს, რომ აღნიშნა თავის თავს მითრეველებით და რკინის გალაში გამომწყედულად გრძობს და მისი უფრთი ბუნება იტევს უდიდეს სტიქიას, დაკარგივლ რისხვას...

ფიქრძეძე მწარე სინამდვილეზე აფოლაღებენ ნელნელა მას ნებას და აღივებენ ძლიერ ვნებას ახალ ცხოვრებისადმი. აი, „მხიხელ კამერა“... რამდენი რამ სწერია მისი სახის ენერგიულ ნაკვეთებში, რა ფიქრები იშლებინა მის მაღალ შუბლის ქვეშ და ამ მაგნიტისებურმა ათვალეში თითქმის ჰპოვეს კიდევ ტყვეობისაგან გახსნილი. სიმბოლიურად მხატვარმა ის დიდ ფანჯარასთან დააყენა, რომელიც რკინის დარკინულ ფანჯარის ბლოკის ქნის. ის დიდ რკინის გალაშია... მაგრამ დაკარგილი ენერგია ერთხელაც იფეთქებს და ქვეშარბიტების მადიებელნი ერთად, მტკიცე ნაბიჯით წაელენ წინ ამ რკინის გალის დასამსხვრელებად.

და აი „ფიქრძეძე“... დააკვირდით თვითთულ თვალს, რომელთაც ჰპოვეს უკვე ქვეშარბიტება, დინახეს ბედნიერების მტკიცე და გასწიეს ერთად მის დასამსხვრეველ. აქ არის ქალი და კაცი, მიხუცი დიდ ახალგაზრდა. აქვე არიან ისეულნი და უძლურნი... მაგრამ მათ აფრთხილებს

როგორც თვით იუბილიარი, ისე გერმანიის სახელგონო წრეებ.

მრავალ მილოცვათა შორის იყო ერთი ცნობილი მიუხეხნელი მხატვარის ფერდინანდ შტეგერის ხელოვნებით აღსავსე მილოცვა.

ამ მიძღვნაში მხატვარმა გრაფიკაში განახორციელა ჰაუპტმანის დრამათა ციკლი.

განსაკუთრებული ბედნიერება მწერლისათვის, ამბობს ამის გამო ერთი კრიტიკოსი, როცა ის თავის ფანტაზიის ნაყოფს, თავის პირმოშობულ ქვეყანას მეორე ხელოვანის ქმნილებაში განხორციელებულს ჰპოულობს; სულ ერთია: ჰანგეში, პლასტკაში, ხაზებში თუ ფერებში. ის აშკარად ხედავს — რა ემოციები, აზრები დობდა მეორე შემოქმედის წიაღში და რავადი განცხობელება ჰპოვა აქ მისმა შემოქმედებამ.

და ასეთი ბედნიერება მიანიჭა შტეგერმა დიდ მწერალსაც. მან ამ ციკლით, რომელიც შესდგება 15 გრაფიკულ

სტენლიმ გადასწყვიტა მიშველებოდა და წმ. ანდრასს ქუჩაზედ გავიდა, უკვე დიდძალს ხალხს მოეყარა თავი. ბავშვები, ქალები და ვაყები, ყრიაბულბუნენ, ქაღალდი და კაცნი ხარხარებდნენ, ხოლო ერთის სახლის ბანიდან მეორეზედ ულაჯოდ დახტოდა საბრალო მაიმუნი, სიმბოლისტთა კავშირის წევრი.

სტენლიმ შეიტყო ვისაც ეკუთვნოდა მაიმუნი და სახელოსონოი დაბრუნდა.

სალომონზედ იგი მივიდა მაიმუნის პატრონთან, მეწვრილმანესთან, და მაიმუნის ამბავს შეეკითხა.

პატრონმა მწუხარებით გაიქნა თავი.

— დილუპო, სიქე მან: თავის ცნობისმოყვარეობის მსხვერპლი შეიქნა. საბრალო პონგო სულელმა ხალხმა სრულად დააფრთხო, შიშით ლუდის ქარხანაში შევიარა და და ლუდის სუნმა ისე იმოქმედა იმაზედ, რომ ლუდით სასე დიდ კასრთან მივიდა, თავს-ბრუ დეხსა და შიგ ჩავარდა.

— დაიხრია? — შიშით შეეკითხა სტენლი.

— დაიხრია საბრალო, აუნზელურებელი დანაკარგია! იშვიათის გონებისა იყოლ გასწმუნებთ, რომ დიპლომატადაც-კი გამოდგებოდა. მთელის ქალაქის გზაკვალი იცოდა და ამ ბოლოს დროს-კი, როგორც ეტყობოდა, ვილაც მხატვარს შეიქვია, რადგან სახლში

სულ სამხატვრო წამლებში ამოგანგულუი ჰბრუნდებოდა ხოლმე.

— დიდა, საოცარი ცხოველი იყო, — დაუმატა მწუხარედ ვაკრის ნოქარმა. სტენლი გამოემშვიდობა და წამოვიდა.

საერთოდ დიდად საწყენი და საგლოველი ეხლა აღარა ჰქონდა-რა. უკვე სახელი მოხვეცილი იყო. ყურნალებში მისი სურათები, მასთან საუბარის ამბავი და მისი ბიოგრაფიები, მასთან საუბარის ამბავი და მისი ბიოგრაფიები იხვედებოდა.

ეხლა დარწმუნებული იყო, რომ რაც უნდა დიება-ტა, საუკეთესო ნაწარმოებად იქნებოდა მიჩნეული. უკვე სახელგანთქმულად ამინანის ნაწარმოებს წუნს ველარაფინ დასდებდა.

ხანდახან-კი ჰწანობდა, რომ მაიმუნი დააფრთხო და კარგად არ გაეცნო მისის ხატვის ყაიდას. საერთოდ-კი მას შემდეგ მაიმუნები შესჯავრდა და დიდად სწყურებოდა, როცა შეეკითხებოდნენ ხოლმე, მეწვრილობის მაიმუნს რად დაეძებოი?!

საქართველოს
საბჭოთაო
საქართველოს
საბჭოთაო

ცეცხლის, ბრძოლის წადილის რგოლი; და უეცრად რწმუნდებით, რომ არ არის ძალა, რომელიც შეიძლება ამას წინ აღუდგეს... ეს დაკავიროლი ხელები ნაცრთა აქციევინ ბორკილებს. მტკიცეა მათი ნაბიჯები, ერთბაშად მერტყეულებს რევოლუციის პირენციური ძალა და გასაგები ხდება. ყოენა: „ხალხი სდგება, ქარიშხალი მძინვარებს!!“ მთელი ეს სურათი ისეთის ექსპრესიით არის გადმოცემული, რომ მოძრაობას, სვლას, გამაჯების დიდ წყურვილს აშკარად ხედავთ, ეხებით, გარძობთ; მთლიანი ნება ამ ჯარის მერტყეულებს თეთრ მიხუტის—წინამძღოლის—დიდროს, მისტიურ თვალბში...

ქეშმარიტად, ლამაზი და მერტყეული მილოცვა ჰხვდა წილად ჰაუტმანს მიუხუნის მხატვრისაგან.

თამარ გოგოლაშვილი.

ბერლინი, 1924 წ.

ქართული კინო

„სამი სიცოცხლე“

გ. წერეთლის პირველი ნაბიჯი“-დან ორ სერიად (ნახვ პირველ სერიის).

ქართული კინო ამ ბოლო დროს იძლევა უფრო ახალ მიღწევებს. ჩვენ წინ შედევრებია.

არ შეიძლება სხვანაირად წარმოდგენა ქართული კინოს არსებობის: გარეშე „სამი სიცოცხლის“, „ამის მგელი“-ს და სხვათა, რომ ლთაქ შექმნეს სახე ქართულობის და აღმოსავლურ ქველობის.

ახალი დადგემები გვახედებენ უფრო ახალ დადგემბისკენ. ისინი იძლევიან პერსპექტივას თანდათან შეწონილ გადაზიჯებაში და სეციალბობას.

ქართული კინო იღებს გარკვეულ სახეს და იქმნება ახალი სტილი.

ისახება სახე ქართული ხერხემლის ნერვიულობის და მოდის სინდელ ტრადიციებიდან, მოგონებათა ვარიაციებიდან.

აქედან შედის მსოფლიო კინოში ახალი გამოფენა თვისი სტალიზაციით, ამის ყწოდება: ქართული დადგმა. ეს აუცილებელია, რადგან ყოველი ერის სულიანობა მერღანდება იქ, სადაც არის მისსა თვისი ყწოთ.

და ეს ყწოვა კი თავს იჩენს მუდამ სიძლიერით და ყოველ პირების გამოჩენით, რადგან ყოველი ერი ატარებს თავის მორტრებს, ცნობილობის გამძღობისათ.

ევროპის კინოები ამართლებენ თავის ეროვნულობას. ამერიკაში, სადაც მხოლოდ მანქანას ხედავთ, სადაც ყველაფერს: ქალაქებს, ქარხნებს, უზარმაზარ სადგურებს, ლოკომოტივებს აწუშავენებ პატარა მანქანებით, სადაც გემები ზღაპრულ ვიშაპებივით დასტრობენ ზღვაში, სადაც ფრინავენ დიდი ცეცხლინები, დირიჟაბლები, ყველაფერი გაელექტრონებულია, არ შეიძლება კინო დარჩეს გარეშე ამის ასახულობის.

იქ კინოს იზიდავს: საკვირველება, საოცრება, სისწრაფე და მოქნილ-მა ყველაფრის.

აქედან იწყება კინოს გადასვლა ხელოვნებაში თვისი საკუთარის სახით და ყწფადობით.

ეს არის კინო და მისი პერსპექტივები.

კინო სახეა კოლექტივობის. კინო გამარჯვებულია მასსიურ სცენებში.

გამართლებულია კინო-ამერიკა. აქ კინო ტრეუტებია, კინო როვორც ხელოვნება ქტეულია ცირკ დ. ეს არის დარჩენა: კინოს ფულგატულ გაგეაში და გადახრა მიუტეტებელ გზებისაკენ.

მაგრამ მინც ეს იქმნება ფანტაზიით და დაუჯერებელ სინამდვილის ხილით.

აქ ყველაფერი ამოძრავებულია. თითქოს სურათში გაიცოცხლებულია მკვდარი ბუნებაც. თითქოს მათც ტყუობათ კინოს სიქარე და სიხალისე. თითქოს მთბიც აპირებენ ერთმანეთზე გადახტომას. ატრიუტებას. აქ არის მძლავრი რეე სურა.

ეს ანის ხილევა კინოში შემოჭრილ ეტაების. აქ აპლოდისმენტები ჩქარა მიდის და თვალს უნდა უფრო სერიოზულ, უფრო გასართლებული კინო.

მაგრამ ევროპის ზოგიერთი ფილმები ისეე უშვებენ ისეთ სურათებს, რომლებიც კარიკატურაა აწინდელი „ბირის“, აწინდელი ტბეაიკის ველურობის.

ეს არის მსუნთქავი სეციალბობა.

ამისთანა სურათებს კი მხოლოდ „ეკაქანები“ ესწრებიან, რომლებიც დღეებს, ღამეებს ატარებენ რესტორანებში, კაფე-შანტანებში.

საქართველო კი, რომელიც ისეე ტყეა, რომელიც ისეე მოფენილია „გაუფალ მთებით“, ცხოველებით, მდინარეებით, გაუთოლავ გზებით, რომელიც ისეე სახეა პირენდელი ბუნების, სადაც ჯერ ცვილიზაციის არა ყწვს გამანქანებული აღამიანები, ქალაქები, სოფლები, უფეულია იგი უნდა იძლეოდეს გაუთავებელ სილაღეს. მოვარდნილ ამბებს ველურობის ყწოვიდან და რაც პირველია კინოში და უთუო: სილამაზეს.

საქართველო ხომ ისეე ზღაპრებში, სტურავს ელეონორას ზღაპრებში (რომ უზაროდა შავი მთები. უძრავი მთები, მალა აწედელი მთები) შეუწეიკველ, ზღაპრებში და ეს კი კინოსთვის შეუდარებელი და დაუფასებელი მასალაა.

აქ თვით ჩვენი ქალაქის სხვანაირი შენება, სხვანაირი ხიდეგი, მთები, მდინარეები, ტყეები, ქალები და კლდეებუ აღდგული სოფლები ჰქმნიან მითებს, სწერენ სცენარებს.

და ეს ჩვენი ხელოვანებს და „სახეიმერეებს“ კარგათ აქვს შეგნებულ და ასეთი ღირსებანი კინოსთვის რომელსა საქართველო ატარებს ყველგან, აქვს შესაფერად გ მოყუნებული.

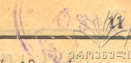
და ამ შესაძლებლობის გამოყენებამ მოგვცა უკვე თითქმის უწყალო სურათებიც.

„სამი სიცოცხლე“ მათში უკეთეს და დიდ მიღწევად უნდა ჩათვალოს.

ეს ბვერი მუშოზი ნაყოფია. მოსდენილადა გამოყენებული სილამაზე: ფოთის, ტფილისის, მთების და ზღვა ხომ წარმტაცა და მშენიერ სურათს გვაძლევს თვისის მთავარიანის ღამით.

აქ სჩანს ნიჭიერი რეჟისორი, რომელიც გარბობს სურათს; გარბნა ს. საქართველოს.

აქ არიან არტისტები, რომელნიც აშკარად მერტყეულობენ თვის ნიჭს ევრანისას. ყველა ტიპები კარგადაა განსახიერებულ, ზოგიერთის ანაოკლებით სადაც სჩანს პარიკი.

ნატა ვაჩნაძე კინოსთვის ყოველმხრივად დაჯილდოებულია. მას მხოლოდ აკოა გავარჯიშება და კინოსთვის აუცილებელ მანერებს შეთვისებდა. მას აქვს ტალანტი, აქვს ინიციათი სახე, ამ როლში კი მაინცა და მაინცა გაქანება არა აქვს სურათში, ეს არის მხოლოდ განიმეშება უდავო ტალანტის მქონე არტისტი.

ბერიშვილი აქ დამთავრე ულ კინო-არტისტად გვეჩვენება. მას ხელს უწყობს როლოში ტრინი და მიმიკა. მოქნილობა ხომ ებრაელის სრულ სახეს გვაძლევს მაგრამ აქვს ზოგან უხერხულობა, ამის აცილება კი შეიძლება ერთ-ორ გამოსვლის შემდეგ.

გელოვანი უქვეყნო გარემოს თავის როლს, ამიტომაცაა იგი ბევრ ხაზში ნამდვილი და კარგი. გელოვანს აქვს როლი, როცა დიდი ვითარდება სურათის ნერვულობასთან ერთად. როლი დაძვეულად უნდა ჩაითვალოს. გრიმი კი მას საკმაოდ ხელს ვერ უწყობდა.

მიგრული ტიპები უტყუარად არის მოცემული. წარბა სხვანაირად წარმოუდგენელია. ყიფიანს ხელს უწყობს ტანი და ლამაზი სახე. ზორბა, მიქნელი, მკვირცელი. გამოხედვა პირქუში დამახასიათებელი ადვირა-ახსნილ აზნაურების, ბოროტების. წარბა სურათს მისდევს ყოვანივით, ყვაფივით დასწავის ბაზვას და ესმას. ამ როლს სჭირდა უთუოდ არტისტი. ყიფიანი სქიმავეს ყველა ნერვს. ტონი თავისუფალია.

რუსი ივანე მთვრალი, თავშეუკავებელი — ეს სწორადაა მოცემული. აქ არის „რუსული გაოხრება“ ადამიანის. პორტრეტი მართალია.

დნარჩენები, როგორიცაა: ენინა, როსკოპი და სხვები უნაკლოდ იქნა ჩატარებული, გამოყენებული ბევრ ალაგას მასსა. აქ მხოლოდ ზოგ ალაგას არ სჩანს ხელი რეჟისორის. რეისურა მოისუსტებს მასიურ სტენებში, ირღვევა ანსამბლი. ეს კი უშუალოა ჩქარა იქნება თავიდან აცილებული.

მთელი სურათი კი რალაც დაშვნილიად მიდის. აქ არაფერია მეტი, ხედავ რომ ნამუშავარია. უქვეყნო ეს ქართულ სურათად ჩაითვლება იდევრობის მხრივ.

რეისორი გრძობს საქართველოს. მხოლოდ არის ზოგან შეცდომები, რომელიც, არ ვიცი, რას მიეწერება. დღემოა პალასტრომის ტბასთან. აქ არ სჩანს მასის სიციხვლე. ეტყობა ნაწყლებია რეისორის მიერ. ქართული ქეიფი უფრო სხვანაირია. უნდა იყოს უფრო თავისუფალი ტრინი და რიტმი. არ არის აქ სიმბიზარული, ქეიფი და ჩვეულებანი დღემობს. უსაძლო იყო მოცემა უფრო ცოცხალის ფერებით და უპარაკო ტიპებით, რომლებიც საქართველოს ქალაქებში ბლომად დადიან.

სურათს აფუჭებს მიუტყვებელი შეცდომა, რომელიც უქვეყნოა რეისორის უნდა მიუყურებო: ბაზვას დაჭერა, სადაც არაა სარულემბი რეისორის ხელი. ეს სცენა უფრო ცოცხალი უნდა იყოს, უფრო ხალისი. ამ მომენტს არ შეაქვს „დისონანსი“. ეს კი აუცილებელია ამ ალაგას. მოქეიფებს არ ეტყობათ შეშფოთება, ისინი თითქმის მუყურბოლებია ეს ალაგი უარგისია, თუ არ ვილაპარაკებო სხვა ეფექტებზე, რომლებიც „ქართულდებენ“ სურათს.

სერიის დასასრულს: ბაზვას ქეითინი საფლავზე. ეტყობა ეს შეკვეთითაა შესრულებული. ეს კი შთაბეჭდილებას ანელებს. იქ ბაზვას ტახავის გადმოცემა უფრო

ძლიერად უნდა იყოს. დარღვეულია რიტმი. ესაა დამატრად ჩაითვლება. ქეითინი სხვანაირა.— აქ უნდა ტროლდეს უკვეფერი. კინოს ეს ეტაკები დიდხანია უკვე გაულოლი აქვს.

მაგრამ მაინც სურათი ცხადყოფს თვის სიკარგეს. სილაბაზე და სისწრავე აქ უშუალოა.

სურათის დადგენის საქმეში მხედველობაში მისალეზია ის, რომ „სახინმრევეს“ ალბად არ მოეპოვება საკმარისი იარაღები და გაუმჯობესებული აპარატები, რომლითაც დგმება ევროპაში სურათები. ეს დიდი დანაკლისია/ აფუჭებს სურათს და შრომა არ ფასდება შესაფერად.

დარწმუნებული ვართ ამ ნაკლის გამოსწორებით უფრო კარგ სურათებს მოგვეცემს ჩვენი ქართული კინო კაიუს პელი.

ცოტა რამ თელავის თეატრში.

თელავში ნამდვილი თეატრი არ არსებობს: არც ერთი რეჟისორი პიესა არ იღებდა. და თუ ვისმესთვის, ან რისიმე სასარგებლოთ იმართება წარმოდგენა, ისიც შემთხვევითი ხასიათით, ცდილობენ, რაც შეიძლება ცოტა ძალეტიანი პიესა დასდგან, რომელიც არაფერს აძლევს მაყურებელს. შეიძლება ზოგჯერ ხაზითი ბილიეტიც იყიდოს ვინმემ, მაგრამ წარმოდგენაზე შემსვლელს კი იშვიათად ნახავთ, რადგან აფიშებიდან უკვე იციან რაც იქნება დადგმული, რომლის სხვაეც საზოგადოებას დროს დაკარგავთ მაინაი. ხელოვნება თანდათან კარიკატურულ ხასიათს იღებს. ზღრნა დაფუკრათ, იქნება მოვიდეს ვინმე“ თ. ასე უჭიჭობენ ზოგიერთები თეატრში ხალხის მოყვანას. ეგვრეთწოდებული საზოგადოება შეეჩვია ამ მახინჯ მოღონებს და თეატრს, რომელსაც სკოლაზე ნაკლები მნიშვნელობა არა აქვს ხალხის აღზრდასა და განვითარებას, ასეთ სიმახინჯის გამო ზედმეტ ბარჯად მიაჩნია. ამ სამუშაოში მოვლენაზე არავინ ფიქრობს, თავს არავინ ირწმუნებს. განსაკუთრებით ეს არ ენატრება თელავის ინტელეგენციას, რომლის უმეტესობასაც, სამწუხაროდ, თავისი ოჯახის იქით არაუფროს დაწავა არ უნდა. „სახალსო სახლის“ აშენება, ჩქარა დამთავრდება. მაგრამ ეს არა კმარა, თუ არ გვეყვება კარგი სასცენო ძალეტი, ლექტორები, და არა. გვექნება კარგი პიესები, დაგეგმავება თქმულებას: „უმამაგებს ლინო არა ჰქონდათ, ტიკებს ამზადებდნენ“ თ. ჩვენ მოგვეგობება თელავში ამისთანა ძალეტი. ჩვენ გვაყავს დახლოებული ძველი სცენის მოყვარეები, რომლებიც ამშვენებდნენ და კიდევაც დაამშვენებენ პროვინციის სცენას. ესენი არიან: კოტე, ელიოტი, ნაპოლონი, ტ. ონიკაშვილი, ვ. ბაკურაძე, გეო ჩხიბაძე, ნიშვილი, ვ. სიბამონძე, ა. მარჯაშვილი, ბაბო სულხანიშვილი, დეი დიდიანშვილები და სხ. მაგრამ სამწუხაროდ ნივთიერი ვაჭრების გამო, ისინი გაფანტულები არიან: ზოგი დილორ მუშაობაზე დადის, ზოგს ვაჭრობა დაუწყვეია და ისე ირჩნენ თავს. ზოგი კიდევ ვაჭრობა თელავს, ლეგმა პურის საძებნელათ. აი ამათი თავის მოყვარა საქმე, მით ნივთიერად უზრუნველყოფა. ვინ, უნდა იკისროს ეს? ვინ უნდა უზრუნველყოფოს სცენის მოყვარეები? უპირველესად საზოგადოებამ; მაგრამ ამაში უნდა დაეხმაროს მთავრობამ, ჩვენ, თუ შევეძლიათ— და უნდა შევძლოთ,—სცენის მოყვარეების დამკაყოფილება, მაშინ შეგვეძლება მოთხოვნილი მათაც, ერთგული სასახრო ხელოვნებისა. ეს საშვალბაში მოგვეცემს დაუბრუნებელი ხალხი ნამდვილ თეატრს, რომელსაც თეატრში მოვიყვანთ არა ზღრნის დაკრით, არამედ ხელოვნების სიყვარულით.

სოსო მუკავანიანი.

დაგა-სოფლის მოღვაწენი

გიორგი ჩხუბიანაშვილი. (ლიტრას ავსებს).

„ისაცა ვასწერე შენა,
რაც არა—დაკარგულია.“
შოთა.

ამ სიტყვების სრული გამართლება გიორგი ისაკიძეს ჩხუბიანაშვილი, რომელიც 30 წ. მერტა მოღვაწეობს ქ. თელავში, და ამის აღსანიშნავად მის პატივის მემკლემბს განუზრახავთ შესაფერი იუბილეს მოწყობაც.

თელავში არც ერთი საზოგადო საქმე არ გაკეთებულა ისე, და არც გაკეთდება, საცა გიორგი არ იღებდეს მხურვალე მონაწილეობას, თუ კი შეიტყო; იგი ახლა თითქმის 58 წ. მიღწეულია; დაიბადა ს. რუისპირის ერთ ღარიბ გლეხის ოჯახში. მამა ადრე გარდაეცვალა და მის დედას დარჩა საზრდელად ექვსი წვრილ-შვილი, თითქმის პატრონი არ ჰყოფდათ, სიმშობ-სიტყველში იზრდებოდა ეს ოჯახი. გიორგი დადიოდა ხარში, მუშაობდა ზეარში, გულთანზე, აგურხანაში და სხ. ამ წვალება-დაგვაში გიორგიმ თავის აზნანაგებისაგან კამერის ბეჭედს ისწავლა წერა-კითხვა, ბოლოს სკოლის დარაჯად მსახურობდა, რა წიგნიც-კი იყო და სასწავლებელში, ყველა გადაიკითხა, 19 წ. დედა მოუკვდა. ჩამოვიდა თელავის, დადგა მოჯამავირედ, მზარეულად, შემდეგ ფოსტაში წერილების დამოიგებლად, ხან დღიურ მუშად და სხ. მან კარგად შეისწავლა ხალხის ავ-კარგი, და როგორც გაქირებებას და წვალებაში გამოზრდილს, ებრალებოდა ყველა ღარიბ-ღატაკი და შეძლებისა-და გვართა ეხმარებოდა. ბოლოს ამ მიზნით ვაჭრობაშიც ჩაება: „ჩემზე ვიშოვო რამე, და უფრო მეტად დავეჭარო გაქირებულთა“. ვაჭრობა კარგად წაიყვანა, გამდიდრებულს არ უფიქრია, მისი მთელი შემოსავალი საზოგადო, კეთილ საქმეებს ხმარდებოდა: წ. კ. ს. თელავის განყოფილებას 1918 წ. შესწირა ასი თუზანი (რომლის წლიური სარგებელი 60 მან. ხმარდებოდა ღარიბ გლეხთა შვილების სწავლის ფულისაგან განთავისუფლებას, თელავის გორის სკოლასა და რუისპირის სკოლაში), თელავის წიგნთსაცავს 100 მან., სოფლის სამკითხველოებს უწერდა ჟურნალ-გაზეთებს და წიგნებს; თელავის მაზრაში, სადაც-კი დააიბრებინე წყლის გამოყენას, გიორგი ეხმარებოდა.

ქ. თელავის ცხენში გამოიყვანა წყარო, სპარტა-

*) ამ წყაროს მარმარილოს ქვაზე აწერია „ისაცა ვასწერე შენა, რაც არა დაკარგულია, 1922 წ. გიორგი ისაკიძეს ჩხუბიანაშვილის გამოყენილი“.

კელთათვის თავის ხარჯით ააშენა სახლი, საცა მონაწილეობს ბიბლიოთეკა, მონაწილეობა მიიღო თელავის მაზრის სკოლების შეკეთებაში; თუ სამდე ნახავდა უპატრონო ბავშვს, აბინევებდა, თავის ხარჯზე ზრდიდა, უპატრონო ავადმყოფთ, ღარიბ-ღატაკ-საკუპართ ეხმარებოდა; მის ხარჯზე თელავის საცხობოდან რავდენიმე ღარიბი ოჯახი იღებს პურს

დღეს თელავში შენდება სახალხო სახლი. ამ სახლს გიორგიმ შესწირა სამი ათასამდე აგური, და სხვისაც შეაწირინა ზოგს აგური, ზოგს ლინო, თვით გიორგი სააღმშენებლო კომიტეტის წევრია და ამ სახალხო სახლის დასრულებას დასტრიალებს თავს; წევრია აგრედვე თელავის გლეხკომის, რომელსაც თვისი წვლილით ეხმარება, პირველი ნაბიჯი გადადგა წერა-კითხვის უკოდინართა სალიკვადციო კურსების დაარსების საქმეში, ტულისში გახსნა სასტუმრო „მასისზე“, რომლის გარდაც შემოსავლის 20 პროც. თელავის სახალხო სახლის და უპატრონო ბავშვთა თავშესაფარისათვის გადადის.

გიორგის მავალით გვიჩვენებს, რომ ქართველ ხალხს კიდევ შეჩრენია თვით მოქმედების უნარი და სიკეთის რწმენა; მის წიაღიდან კიდევ ბევრი გამოვა გაქირებულთა დამამარ, რომელთაც სხვისი ქირი თავის ქირად მიანიჩნათ. აი, სად მართლდება დიდებულ ილიას სიტყვები:

„რომ ბედში მყოფი შენ მძალ მიგაჩანდეს
ეგ ვერაფერი ისევარულთა,
საქმე ის არის კაცს ის უყვარდეს,
ვინც ბედისაგან დაჩაგროლია!“

მომავალი.

ზაპი რითმეზი

მეწვევა სევდა დაბინდული დროგამოშვებით, ქარიან ქუჩებს ავადენებთ ფიქრს გარდასულზე; თვალში გამიკრთის შენი სახე მოლოლი ფერებით ბავეს რომ გიჩრებს მუღამ ლექსი ლურჯას ასულზე.

შენ იმ დღეს ისე უცქარის შემხვილი ღმერთი, როგორც ფერმკრთალი შემოხვედა დღეს ჩემს დიდს; ო, მაშინ მიხვდები! მე გზა მიძევს ეკლის ცთომილით, შურისძიება რომ აღვიძიარ გულში; ვენდერტის!!

ავადმყოფ ფიქრებს ჯერ არ ახსოვს ღამე ნათელი; მთავრეს ტრაური ვადუესროლო სამელოვიაროდ... შვლაზე იწვის შავ რითმებთ, როგორც კანდელი, და ვფიქრობ: ამ ბედს რომელ გზებით გარდაუქარო?!

სარკმლის მინაზე მოასკდება თეთრი ფრინველი, როცა მე ვტოვებ გაწამებულ ოთახის თაღებს, სადმე ყრუ ქუჩას შეგეფარავი და ღამეს ველი ღამეს დათენთილს შეშლილ ღამეს, ღამეს წამებულს!.

სპარსული მუსიკა

(სოლმიზაცია)

სპარსულმა მუსიკამ ჯერ ისევ უძველეს დროიდან დაიწყო გავრცელება აღმოსავლეთის ხალხში. მას სწავლობდნენ როგორც პრაქტიკულად, ისე თეორიულად, რასაც ამოწმებს ტერმინოლოგია, რომელიც მოიპოვება ქართულ, არაბულ, თურქულ და აღმოსავლეთის სხვა ხალხთა მუსიკაში არაბებმა სპარსეთის დაპყრობისას შეიღო სეს მათი მუსიკაც... ოსმალეებმა კი ყოველ ერზე გვიან გაიტყნეს სპარსული მუსიკა. პირინცი კანტემირი¹⁾ თურქულ მუსიკის დასაწყისს დაიწყო სულთან მურად IV მიერ ჰ. ბლადაის დაპყრობის დროს (1638 წ.), როდესაც 30 ათასი ტყვე გადაურჩა სივდილით დაღუპა²⁾ ტყვე-მუსიკოს შაჰყულის ლექსის და დაცვის გავლენით **).

საქართველოს მრავალი თანამედროვე აზული, სახანდარი ძველ მშობლიურ მუსიკასთან ერთად თავებოდებით ინახავს სპარსულ წარმართ დროინდელ ჰანგებს, რომლებშიც ნაქვებია მზის სხივები... ასეთი ჰანგების შინაარსი, 17 საფეხურიან ჰამმის მოწყობილობა, რითმიკა, ფარდების სახელი და სხვა ბევრი სამუსიკო ტერმინები—ყოველივე მასალა ძველი ირანის მუსიკის ვასანობად.

პირველ მაგალითად მოვიყვან საქართველოში არსებულ ფარდების სახელებს: ჩვენი სახანდრები ფარდებს (დიატონური) შემდეგ სახელებს უწოდებენ: ჩარბა—C (ქეშმარილება, სისწორე, პირდაპირ); შილი—D (ავაჯი, მალაღი³⁾); ჰუმბა—E (უღიდებულესი⁴⁾); დუგა—F (მეორე მხა); შაშა—G (მეფე⁵⁾); დივანი—A (სახელმწიფო პირი) და ილაი—H⁶⁾).

აკადემიკოს ნ. მარბის მიერ მოყვანილი „სპარსული მუსიკალური ტერმინები ქართულში“⁷⁾ ჰუსეინი, დუგა, ჩარბა-მუსხლიფი, შაშაზი, ფაშაზალიფი, ნოვრუზ-არაბი და რასტი⁷⁾—წარმოადგენს ჩვენებურ ლუღუქის თვლების სახელებს.

არაბებს ფარდების სახელები სხვა აქვთ; ის არ შეეფერება არც ზემოხსენებულ ჰამმათა მოწყობილობას და არც მათ სახელებს: I—ჩარბა (მეოთხე ხმა), II—ნავა (მწუხარება, ტრილი, ცრემლი), III—ჰუსხინი (იგულისხმება იმამ ჰუსეინი), IV—აჯამ (სპარსელი ანუ სპარსეთი), V—რასტ, VI—დუგა და VII—ხეგა⁸⁾. როგორც ეტყობა, არაბებს ძირითადი სპარსული ჰამმა შეუცვლიათ და იწყებენ მას მეოთხე საფეხურიდან, რის გამოც იმათ რასტში მეშვიდე საფეხური ეშვება⁹⁾. ა. ს. რაზმაძე ამბობს, რომ „არაბნი ტონებს აღნიშნავენდენ აღფივტიტის ასობით: ალიფ, ბეი, გიმ, დალ, ჰეი, ვაჰ, ზანი; ანუ პირველ შვიდ ციფრებით: იქ, დლ, სე, ჩ პარ, ფანჯ, შეშ, ჰაფთ“¹⁰⁾. ორივე მაგალითი ციფრების წყობას ექვთონის: პირველი არაბულს (ჰამბაიდი)¹¹⁾, მეორე სპარსულს. საჭიროდ მიმაჩნია აღვნიშნა, რომ ძველ სპარსულ ხუთ საფეხურიან ჰამმს (ჩინურის სხვადასხვა) აქვს ციფრების სახელი: C—იქეჰა, D—დუგა, E—ხეგა, G—ჩარბა და a—ფანჯგა. სპარსულში მიმატებული სუფიქსი ციფრებისა „გა“ არის წამბ. ძვე ჩინურ რიცხვის დაბოლოებით: იგა 1, ლანჯ 2, ხანჯა 3, ხიჯა 4), უჯა 5, ლეფა 6, ჩიჯა 7 და სხ. 12). „გა“ უნდა შემოჰყოლოდეს ჩინეთიდან

სპარსეთში შემოსულ ჩინურ ხუთ-საფეხურიან ჰამმას, რომელიც (გა) ნიშნავს ფრენელების ხმებს¹³⁾. ჩინელების ლეგენდა ამბობს, რომ „მოგდისან ჰუნდის (2697 წ. ქრ. წ. ერთ მჯერ მოსულენია ფენიჭუნის გლობა და ამ ხმების მისაბადად მოეგონა სალაჰორი 14). „გა“ პინდურ მუსიკაში მესამე ხმის სახელია¹⁵⁾. ჩვენებურად „გა“ გალობას ნიშნავს¹⁶⁾ და ძველ დროს ერთ კერპსაც უწოდებდნენ¹⁷⁾.

სპარსელები „გა“ „გაჰ“—საც უწოდებენ (დრო, კუთხე); ჩემს აზრით შემიძლება მიმატებული ასო „ჰ“, რადგანაც თვით ხმების სიმბოლოები სახელებიც გამოწობს, რომ ჩინურიდანაა გადმოკეთებული: შაჰ, დივანი, ჰეჰა; ჩინურში: კუნგ (მეფე), ტუა (სახელმწიფო საქმე), ტუანგ (მინისტრი)¹⁸⁾ და სხ... ზოგს ჰკონია, რომ ჩარბა არის ბერძნულიდან გადმოთარგმნილი სიტყვა „ტერტაბორდ“¹⁹⁾, მაგრამ ეს შეცოთმად მიმაჩნია; ტერტაბორდი სპარსულად უნდა ნიშნავდეს „ჩაპარ თარა“—სოთხა სიმი ანუ სოთხი სიმიანი სამუსიკო საკრავი (თახძალი)²⁰⁾...

თვით ირანში ვერ ვიპოვე ტონების ფარკვეული სახელწოდება. სპარსული სახანდრები ვარდებს არქმევენ მელიოდების სახელებს და ეს მელიოდები შეიძლება შესრულებულ იყოს სხვადასხვა ტონით. ე. ი. ტონი „C“ შეიძლება იყოს რასტიც, დუგაც; ჩარბაც და სხ.

სპარსეთში მოგზაურების დროს, როცა გვაროვები იქაურ კლასიკურ და ხალაურ მოტივებს, სხვა მრავალ საინტერესო მელიოდის შორის მე მომხმდა აგრედე იმამ (წმინდა) ჰუსეინის²¹⁾ (+ 680 წ.) სახელობის ჰიმნის ჩაწერაც, რომელიც მომავლესთან ითანე ნათლისმცემელისადმი დაწერილ ჰიმნს²²⁾. ამის გააო უნდა ვისარგებო იეროპის მუსიკის ხმების სოლმიზაციის მაგალითით:

როგორც სიტროია გადმოვცემს, არეცოელი გველი (995—1050) ისარგებლობდა ხსენებულ ჰანთით, რათა მიეხდინა ტონისა და ნახევარტონის შორის არსებულ განსხვავების დემონსტრაცია:

Ut gueant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum
Solve polluti
Labu reatum
Sancte Johannes! 23)

აქედან წარმოიშვა პირველი ექვსი ტონის სახელწოდება: ut, re, mi, ja, sol და la²⁴⁾. როგორც სჩანს, აღებულის პირველი მარცვლი სტრიქონის თვითფულ პირველი სიტყვის; უკანასკნელი „Si“ არის პირველი ორი ასო ჰიმნის უკანასკნელ ორი სიტყვისა შემდეგ. მე-XVII სუკ. ი. დონის მიერ „Ut“ შეცვლილი იქნა „Do“-ით²⁵⁾.

ასეთსავე მაგალითს იძლევა სპარსულ მუსიკაში ჰიმნი იმამ ჰუსეინისადმი:

راست گویان
حجازی به
ترا میکوبند که
حسن لشتو از جور
مخلف به
عراق

[ჰიმნის შინაარსის მოკლე კომენტარია: ამ ტექსტში მოხსენებულია, თუ ჰუსეინი როგორ ეწაზა სპარსეთის (არაკი) დამოუკიდებლობისათვის. ბრძოლა მოხდა ჰიჯაჰ ქალაქთან 680 წ., საცა იეროპის წარმომადგენელმა—შემრბის სპარსეთის ჯარი დაამარცხა და აწამა მათი მეთაური ჰუსეინი თავისი 72 ნათესავით. სპარსელებმა ჰუსეინი წმიდანად აღიარეს, რის შედეგადაც ყოველ წლის თავს (მუჰარამის თვე) სპარსელები გლოვობენ. ქართველ საზოგადოებს

¹⁾ შენიშვნები იხ. აწ წერილის ბოლოზე.

ბევრჯერ ენახებმა ქ. ტულიისს ქუჩებში სპარსელები უმასხო, ვახსი, ჭუსენი...სი ყვირილით რომ თავში ხმალ ოწინენ. მკრეთეთ-სა და შავ დროშებზე რომ ხუთი თითი გაიოსახული, ნიშნავს ჰუსეინის მოკრილ ხელს, რასაც დ-მღერინა სხენებულ მგლოვიარების თვისს.

სპარსული ხელოვნება მთლიანად იმ მიმართულებ-სა, თუ რა ტანჯვა განუწყვიდა მათ მხარეს: მინიატურე-ბსა, ხალიჩებსა და ყოველგვარ სურათებში მხეცებზე ნადირობა; ზღაპრებში—დევეთან და გველაშაპებთან დაუშთავებულ ბრძოლა; მუსიკაში—სიმღერითი პომე-ბი 27) და სულეების დამხმბა სპარსეთის განათავისუფლებას ნიშნავს—ამის გამოთა აკრძალული სპარსეთში სასულეი-რო პირთავან საერთოდ ხელოვნება.] 28)

ამ ჰიმნის მელოდია მოწყობილია ზუთ ძირითად ტონზე; ყოველი სტრიქონის პირველი სიტყვა იწყება გან-საზღვრული ტონით: რასტ—C, ჰიჯაზ—E, ნავა—D, ჰუ-სეინი—G, მუხალიფ—A და არაკ—c (ოქტავის). თუ ჩემ მიერ შემოღობილ მუშულ არაბულ სახელწოდებებ ჰიმნის სტრიქონთა პირველ სიტყვებს შევადარებთ, გამორკვევა, რომ თვით სპარსელები ძირითად ტონებს იმავე სახელებს უწოდებდნენ, რომელნიც შენახულა არაბთა ხმითა რი-გებში: ნავა (ტრევი), ჰუსეინი (იმა ჰუსეინი), აჯამ (იგივე არაკ—სპარსეთი) და რასტ (ქეშსიტრება). რაც შეეხება ჰიმნის დანარჩ ნ ორ სიტყვას ჰიჯაზ (ჰიჯაზელ-ნი) და მუხალიფს (მტერი), ამაზე შეიძლება ვსთქვა, რომ არაბთა თეორიკოსები იმ მიზნით, რათა გამოეცვალათ ჰიმნის აზრი, 29) ეს ორი სიტყვა შეიცვალეს ძველი ტერ-მინებით—ლუვა, სევა და ჩარვა,—რითაც შეავსეს და-ტონითურა შეიღ სავეხურიანი ოქტავა... 30)

სპარსულ 17 ნაწილიანი (ხრომატიული) ოქტავა თი თქმის ყველა ისტორიკოსებს აქვთ აღნიშნული სხვა და სხვა განმარტებით 31). ჩემ მიერ მოხდენილ ცდით (მონო-ბორღუე) მე გამოვარკვეე შემდეგი დამოკიდებულებანი ხრომატიულ ჰამმის ინტერვალთა შორის: C—D, D—E და G—A იყოფა სამ ინტერვალ ნაწილად და თვითეული ნაწილი შეიცავს სამ კომპას; F—G და A—c განიყოფე-ბა ოთხ ნაწილად და შეიცავს ოთხ-ოთხ ლიმპის (ლიმპა დაახლოებული 1/5 და კომპა 1/5 ნატურალურ ნახევარ ტო-ნისა) 32).

დასასრულ აღვნიშნავ, რომ ეგროპის მუსიკის სოლ-მისზაცია აღმოსავლეთურის მიმადრე იმეძინა. თვით გვი-დული მიერ აღნიშნულ სოლმისზაციის ხელის თითვეტე გან-მარტების მაგალითთაც 33) ცხ.ადეთ ძველ აღმოსავლეთში: ჩინელნი მეცნიერნი ხო-სული და ჩინიანგი თავიანთ კონ-სერვატაზში არწმუნებენ თანამე-მულეებს, რომ იით ჰამ-ბაში მიეექვთ ხმის ნახატება იგივე ხელს მიეექვს თითის ჩამატებათ 34). ქართულ ქორინიკოს ხელთას (ხელი) უწოდებენ 35), რაზედაც მოწყობილია ჩვენებური ხმები; სპარსელი ზემო-მოკნილი ჰიმნიტ ჰუსეინის მოკრილ ხელს დასტრინობს ხოლმე და ჰუსეინის ხელს მათში ის მნიშვნელობა აქვს, როგორიც ჯვარს ქრისტიანობაში.

სპარსული მელოდები მჭირფას განძს წარმოადგენს მუსიკალურ ხელოვნებაში, მაგრამ თანამედროვე მეც-ნიერთა მიერ გეოგეგობით უწყუალდებოდა იტოვებულა. ზოგი ტერმინის მნიშვნელობის შესახებ შექმდე.

აღ. ოღანეზაშვილი.

თქმულა, რომელიც წაგავს ამ ამბავს: თუმცო ერთი გველმე-ანიანება ჰქვასას. ვინავე ვევიგობო მოუჭრება, ბოლოს ერთა მუსიკოსმა მუსიკის დაკვიით ისე გააბრუა გველშაპი, რომ მიუბ-ლოვდა, მხვილი ჩასცა და შოლა. შევადრეთ ი კარგართლი სიმღერა-მუსიკის სახელმძღვანელო. გვ. 70 (თქმულმა შესრულურზე).

- 1) ოსმალირი ჭუნა. „მღილი თათბოლარ მუჯუმუსი“ 1331 ჰიჯრი № 8, წი. II.
- 2) საკეტტი „Ист. муз.“ 23.
- 3) ხილი—ქართულ მუსიკაში მებუთუ ხმის სახეობა (იგერაა— 1878 წ. № 17).
- 4) ჰუშა იგივე ჰიმაიუნ (კახიბ-ბეგ „Объяснение Вост. На-писей“ 613).

- 5) შევადრეთ—ქართულ პირველ ხმას „ხელმწიფის კილა“ (კარბელაშვილი „ქართული საერთო და სასულეირო კილოები“ 35).
- 6) ნ. მარტი—„Текст и розыск. по Армян.-Груз. филос.“ V—65.
- 7) განმარტების, იკებ.
- 8) ოსმალირი—„გულზარ მუსიკი“ და კიაზიბ—ეფენდის „ნო-თა დარსლარი“ 14.
- 9) რიანე—„Муз. Словарь. „Арабы и Персы“.
- 10) რახმე—„Очерк ист. муз.“ I—50.
- 11) არაბული თვლა ახაჯი დებრაღურ ან სირიულ აღფა-ვიტის მიხამება. იბ. რ. ჰიპპერტ „Азбука Вос. и Зап. языков“ გვ. 5, 20.
- 12) ბელგე—„Путеш. Испаган, Пекин, Дербент и К-поль“ II—188.
- 13) პოპოგი—„Кит.-Русск. словарь“ I—86

- 14) კროსტოვეტ—„Китайцы и их цивилизация“ 429 გურ. „Вест. Варшавы“ 1894 გ. № 6 (Кит. Муз.). ფინქსს სპარსელები „უნუნუს აღ მუსიკარს (რომლიდანაც წარმოიშვა სიტყვა „მუსიკა“). კულულებს. მის შესახებ არსებობს ლეგენდა; ვითომ და ნიკაჩრი ქი-კულულებს ვაძლი და ავიღებოინი (ნახევრეტიანი) და სუნ-წიქვის დრის ენის სახელებით სხე და სხვა ხმებს დებდა ხოლმე [ნ. ოსმალილ შამსადინ ხამ; ბგის ეტიკლოპედურ ლექსიკონში ორივე უწოდებანი].
- 15) ბრეულა—„Ист. Муз.“ I—16.
- 16) კარბელაშვილი ქართ. საგრო და სასულე. კილ. 7.
- 17) თაყაიშე—„წმ. ნინოს ცხოვრება 23, 24. ნ. მარტი—„Боги Языческой Грузии“ 17.
- 18) საკეტტი II.
- 19) სხე აღვარა ცნობილია ჰაჯიბეგოვმა (არშინ მალ—ადანის ავტორი) 1920 წ. ერთ მოხსენებაზე; მასუბი დაწერილობით იბ. ჩემ წერილში თითრულ ვახ. „ჰაბაბი“ 1920 წ. № 30.
- 20) შევადრეთ ბერძენული და სპარსულ ფსალმუნის მუსიკალურ ტერმინები: 92—3, 144—9; ჩარვა კორღანოვა; (Кавказская музыка) მიხმავება სომე-ურ საველესო ვოკალ ბმის; გაბასაჟიანი (სომხ. „გუაჰარა“ გვ. 139) ადარებს ოთხ საგანს: მიწა, წყალი; ჰაერ და ცქცული.
- 21) იმა ჰუსეინის შესახებ დაწერილობით იბ. კალმასობა 63, აღნიშნული—სპარსული და იკავრო ქართულები“ 2—2—300.
- 22) ორამე ნათლისმცემლისადმი ჰიმნი დაწერილია VIII ს დაიკავა პავლეს მერ. რბ. რაზუმოვიკი „Церков. пение в Росии“ 197.

- 33) პიო წმინდა იო ნე; იგივე სომხურში: ოხსენ ცოიერობა ფოშ კვარტ, ბაგენი უწერებობს კინრა ხალ, ბენკ-რტ, რაია მიქლ თ ცნაროვიან, ნერ ქახ ლ, შანაია (შენი) წარმოადგენს პა-უიქ-დ-ნ აღბელობა; საბრლებითა ცელს) ფართი ფო, მ, ვე, ხა, ზო, ნე და პა-საბრლებელობა სიკმენე შენის. ს. თაშვილი. დასავიკი. გვ. 3.
- 34) საკეტტი—„Осно. муз.“ 128.
- 35) ბე ნაკეი—„Текст и розыск. по Армян.-Груз. филос.“ I—86

36) სისწორის მოქმელი ჰიჯაზელი ცქცულით მოსთქვამდნენ, რომ ჰუსეინი ცქცა მტერი ავან გაათო ბრაცისა.

*) სხენებულ ომში გიორგი საამქე მოწაწილობდა ჯარის უფ-როსად. ა. ფურცელაძე—მარქოლი. 897. საქართველოში არსებობს

27) სპარსულ მეოთხე სოფონიში იხატება სპარსულ გიორგის ბრძოლა ომარის წინააღმდეგ. იხ. ჩემი წერილი „თეატრი და ცხოვრება“ 1915 წ. № 33.

28) ამა 1924 წ. ამირი-ჯეჯესიანი საბჭოთა ხელისუფლების მიერ აკრძალულ იქნა ასეთი მხედრობა („შახსი-ვახსი“), რაიც სასიკეთო მოვლედ უნდა ჩაითვალოს.

29) ტუტსტიან ამ ორი სიტყვის ამოღებით იკითხება: პუსენი სპარსულგმა აწამესა.

30) თუმც სპარსული ძველები ოტკავე იყოფ 17 წაწლიად; მათად საუკუნეში აღი ფირაბის უნდაა შემოღდა ბერძნული ინტერპრეტაციით, მაგრამ ვერ მოახერხა, ვინაიდან თანამედველები აუჯანყდნენ (ბიანი 1—73). ზეგ მოგვეტობა ზაჰაი რუთ ხაივი მოწოდებლი შეგდვის სახელებით: მანავი, მანავი, ფალავი, ჯოჯობრი, დივანი და მოვლავი (ოტკავე). ეს პანეი უნდა გუთონადეს ცნობილ პოეტ-მუსიკოს ჯალალედინ რუმს (1207—1273).

31) სავცეტო—„Ист. Муз.“ 25. პუსტორისლოვი 29; ნაუშანი 1—85; ბიანი 1—73, რაზმაჟე 1—50; ლ. ტუტსტიან გ. გ. მელნიკოვი Учение о слуховых ощущениях 389 და სს.

32) ამბიასულურ ერთი ინტერპრეტაციის განსხვავების შესახებ იხ. ჩემი წერილი „ტრბი“ 1922 წ. № 207. ქართულ მწიბის ინტერპრეტაციის მოწოდება უნდა მიეწეროს ახლელ მასის. ამ უკანასკნელს სპარსულელი იკნობენ და ვიზნებ იგივე აბუალისინა უნდა იყოს: ესარბებლი იმ შემთხვევათი, რომ ზომ დროს სპარსულში ბევრ ქართულ მოეტს გაუთქავს სახელი მხოლოდ არაბულ ფსევდონიმით: მასულ ბან საად სტელმინ, ჯორჯიანი ფსიხ; პირველი მანუჩერის და მეორე ქვიჯავაძის კარის გეგანანი. იხ. ს. კახიანი Ист. обзор Ист. перс. поэзии 1 65.

33) იხ. „გეგობს ხელი“ ნაუშანი „Ист. Муз.“ 1—207.

34) რაზმაჟე 8.

35) ქართული ხელთა არ მიაგავს ბერძნულს. А. Муравьев—Грузия и Армения 1—302.

ზიგლიოგრაფია

„კოპულიარული კონსპეკტი პოლიტიკური ეკონომიკისა და საზოგადოებრივი უფლებათა-აღფხიანელობისა“

შედგენილი შ. მურავიოვის (ჯინქველაშვილის) მიერ.

წიენი წარმოადგენს კონსპექტს, დაყოფილია თავებულად, შედგენილია კითხვა-პასუხის მიხედვით. როგორც შინაარსიდან ირკვევა, ეს წიენი სახელმძღვანელო არ არის, ამ სიტყვის სწორე მნიშვნელობით: იგი უფრო დამხმარე საშუალებია პოლიტკური ეკონომიის და საბჭოთა აღმშენებლობის შესწავლის დროს, და როგორც ასეთი, უსათუოდ კარგი წყაროა იმ სტუდენტ-მოწოდეთათვის, რომელნიც ამ საგანს სწავლობენ. თვით მასალა ამ წიენში საზოგადოდ არის დალაგებული: ავტორის ფართეთ უსარგებლია ცნობილი ავტორების (პროფ. ლუბინოვი, კაუტცი და სს.) შრომებით. საშუაზარდ წიენს ახლავს ნაკლი ენისა და სტილის მხრივ, რაიც ავტორმა შემდეგი გამოცემის დროს უსათუოდ უნდა აიკეთოს.

იხ.

„მნათობი“ № 6. მორიგი ნომერი მიძღვნილია „ახალი ისტორიის პირველი ავტორების“ ვლადიმერ ლენინის და ლ. ტროცკისადმი. სახეებით არის დაკლული „ოქტომბრის“ ტონი და ახალი განცდების სურნელება.

პირველ რიგზე: ირ. ვაზარტყილის მიერ დაწერილი პორტრეტები: ლენინის და ტროცკის. პორტრეტები და წერილი მაგარი ექსპრესიით და დინამიკით.

ქართული პოეზიის განყოფილების ხმის გალაქტიონ ტბამის: „1917“. ეს არის გახსენება იმ წუთების,

როდესაც რუსეთის პროლეტარიატის ცნობიერებაში სპარსული ინტელიცენცია იმეზ:

„სხვა არ არსებობს ველი შევლისა
„გარდა სასტერო ბრძოლის ველისა“.

ამაში იყო „ოქტომბრის“ ავტორების გენიალური მიხვედრა ლენინს სუსტა უმდარებით ცხრას ჩვიდმეტ წელთან. კოსტ. ჭიჭინაძის „ველერი ბრუუსესკი“ დაწერილია ჩვეულებრივი ღია ფერებით გაცილებით მაგარია ვ. გორგაძის „პროლოგი“, ჩვეულებრივად კარგია და სადა გ. ქუჩიშვილი. ნ. ზონღთიანი (გარბიშა) საზინლოდ ამარტივებს პოეტური სიტყვის ექსპრესიის. ლექსსაქალია ხერხემლი და გამძლეობა. ასეთი ტონი, იოლ გავგეზბასთან ერთად, იოლად გავიწყდება.

კოლალ ნადირაძის „წითელ მოედანში“ უხად არის ჩაღრმული პოეტური ინტელიციის სითბო, რუსული რასის ისტორიულ სიმბოლოდ პოეტს მიაჩნია კრემლის მუდამ მღუმარე, მუდამ მარადილუი გამოხედვა.

რუსეთის გული,
სისხლის ფერი,
სამარადისო,

მოსაიდუმლე შენია კრემლი,
მისი კედელი ხავის ჯავარი;
მან შენთვის ბევრი დღეფარა ცრემლი
და ასხოს შენი რისხვა და ჯავრი.

აქ აწამეს ხალხის რეგულიციონერი სტენკა რაზნი. აქ მოხდა მრავალი რკინის ცდა რუსული ბენტარული სულის გასაღუნად. მაგრამ კრემლი „გაქვივებული ელოდა მინც შუროსიებიის მხენვაზე წამებს“... მთლიანი შთაბეჭდილება მაგარია. თუმც ხშირია დაქიმული სტიტიკენები..

კარგია დენმა შენგელაის „ჯეგუნაის მატარებელი“. ძნელია ავტორის ძირითადი იდეის დაქვრა. არის მრავალი შესაძლებლობა ყოველგვარი გაგებისათვის. პ. ნოზაძის: „ღლე და ღამე რეგულიციის“ არ არის თავისუფალი „ლიტერატურული გავლენისაგან“. განსაკუთრებული სახიფათოა „ქრონიკალური“ სტილი და ის კინოგრაფიული ანტურაჟი, რომელშიაც ვითარდება ფაბულა. ჩვენ დიუყდით დასასრულს. აღსანიშნავია მხოლოდ ზოგიერთი გრამატიკული დფექტის, რომელიც არ იცი ვის დააბარალო: ავტორს თუ კორექტორს.

ო-იგნალოური პროზიდან დამგვდილია კიდევ პ. ირეთელის „ზეგის ნაივი“ და ივ. იოსელიანის: „უქანისკენი ბარკიდა“.

თარგმნილი ლიტერატურა წარმოდენილია შემდეგი ავტორებით: ალ. ბლოკი, სერგეი ესენინი. მორის პეტიენაჟი, მიაიკოვსკი, ტიხონოვი, ალექსანდროვსკი, ილ. ერენბურგ, ვერპორნი, ანდრე სამსონი, მარსელ მარტინი.

მე მომინა კონსტანტ. ჭიჭინაძის მიერ ღამაზად თარგმნილი ა. ბლოკის „სკიუთები“ და ილ. ერენბურგის „ტრესტი და ე.“ (თარგ. სჩიქოვანის). მკითხველი ადვილად შეამჩნევს ერენბურგის წერის მანერას პ. ნოზაძის რომანში (რასაკვირველია, მეტად მღაზე იმიტაციით). „ტრესტი და ე.“-ს შესახებ ჩვენ გამოვთქვამთ ზოგიერთ შენიშვნებს, როდესაც დასრულდება რომანის ბეჭდ ა.

„მნათობი“-ს უქანისკენლ განყოფილებაში საყოფად-ღებობა ს. დედეარაინის: „ოქტომბერი და ინტელიგენცია“

ციაა. არ შეიძლება არ დავთანხმო ავტორის ზოგიერთ დებულებებში. განსაკუთრებით არის აღსანიშნავი სახელოვნო პოლიტიკის გაგება: ხელოვნებას ყველაზე დღიერ სძულს კარნახი და ღირებულებები. საინტერესოა ეს თემა სადისკუსიოდ.

დელეგირებულია ბ. გორდუხიანის წერილი: „ოქტომბერი და მხატვრობა“. არ მომწონს მისივე სურათი რევოლუციისა.

საყურადღებოა: წერილები ვ. ლენინის და ჩერნიავსკის: „ლენინის წერის მეთოდი“. გ. უსტინოვი ცალკე წერილს უძღვნის ტროცკის მნიშვნელობას ოქტომბრის რევოლუციის დღეებში.

მ. ქორიანის წერილში ბეგია წყალ-წყალა აღაგები. მ. გოგობერიძის „მეცნიერება და რევოლუციის“ დაწერილია ერთდროულად. გვეი არ არის ყველა მხდა იწამოს, რომ „ფილოსოფია თავია საზოგადოების, გული-კი პროლეტარიატი“. პარტიული თვალსაზრისი არსად არაა ისე საზიანო, როგორც ხელოვნებასა და მეცნიერებაში.

ყურნალი სუფთად არის გამოცემული, შეიცავს 318 გვ. და ღირს 2 მან. 50 კაპ.

გ. მ.

სათეატრო მიმოხილვა

სანიტარულ განათლების თეატრში (ევანგელის ქ. № 12). 22 ოქტომბ. განახლდა ქართულ წარმოდგენების მართვა. მოწვეულნი არიან: ბ. გამყრელიძე, ვ. მინდიაშვილი, ელ. არაბიძე, ანკარა, ბ. ასათიანი, ს. ილორელი, როზინა ჯალიძე, ს. წერეთელი, მარგო, ანნა მარქაროვი, ალექსიძე, გიგეშიძე და მირზაშვილი. დასს ხელმძღვანელობს ბ. გამყრელიძე. ს. მხატვრობა ნ. წილოსნო. გაგებ — ს. წერეთელი, თანაშემწე — ილორელი. სეზონი გაიხსნა ს. წერეთლის ახალ სანიტარული: „ზღვის სიბერა“, დრ. 2 მოქ. პროლოგ-ეპილოგიით. 29 ოქტომბ. დაიდგა ამავე ავტორის: „მონადირე“, დრ. 3 მოქ. პროლოგიით. ორივე წარმოდგენა კარგად ჩაირა. მზადდება ახალი სანიტარული პიესები. სანიტარულთების თეატრს სათავეში უდგას ექიმი დ. ნახარცეანი, რომელიც დიდ დახმარებას უწევს დასს. სეზონის დათავარების შემდეგ დასი გაემგზავრება პროვინციაში წარმოდგენების და ლექციარეფერატების მოსაწყობად.

მე-ტრი

დ. სუხიშვილის სახელობის წყალხადენის კლუბში მაბათს, 25 ოქტომბერს, წარმოდგენილი იქნა „ხანუმა“. ხანუმა როლს ასრულებდა ელ. ჩაქეიშვილი, რომელმაც თავისი მოხდენილი თამაშით ბევრი აიწია საზოგადოება. კარგნი იყვნენ — ანკარა (ქაბატუა). ყოჩიაშვილი — (სონა, ხოჯაიევი — მიქია, აკოთა — ანაშვილი და ნარჩენნი ხელს უწყობდნენ.

ამავე კლუბში ოთხმაბათს, 29 ოქტ., შესდგა მეზურნეების აზიური კონცერტი, რომელმაც მშვენიერად ჩაიარა. საზოგადოება ნასიამოვნები დაიხალა.

30 ოქტ., ხუთმაბათს, ახალგაზრ. სტენის მოყვარეთაგან წარმოდგენილი იქნა „აშულ-ყარბი“, აზიური ოპერეტა. ცუდად ჩაიარა.

მაბათს, 1 ნოემბერს, ახალგაზრდა სტენის მოყვარე-

თი დასისაგან წარმოდგენილი იქნა „არსენა“. ჟარგონი კლუბის გამგენი ყურადღებას მიაქცევდნენ, თუ ვის აძლევდნენ კლუბს წარმოდგენისათვის და არ შეაღსებინებდნენ ხელოვნებას.

მათქ.

ლანჩხუთში დაწყებულია სახალხო სახლის აგება, სახალხო სახლის გეგმის მიხედვით. ამ დიდი შენობის დამთავრებამდე ადგილობრივმა მთავრობამ ააგო ფიზიკური სახლი, სადაც დროგაშვებით მართავენ წარმოდგენებს. სთავის განაგებს გლეხთა კომიტეტი, წარმოდგენები იმართება უფსო ამ დაკავლულ დასებში. დარტიულ წრეს ხელმძღვანელობს ეს. ეზრაიძე. პირველი სანიტარული წარმოდგენა („სულელი“, მ. შიუთაშვილის) დაიდგა 8 ოქტომბერს. წარმოდგენის დაწყებამდე მუშურ-გლეხურ-ოპერატის უდიდეს მნიშვნელობაზე და გლეხთა დაწესებულებათა თოსონის შესახებ მოხსენება გააკეთა დრამ. გამგ. წყერმა ამა. კოკი ეზრაიძემ, რომელმაც სთქვა — ლანჩხუთში პირველად ეხედოთ წარმოდგენას, რომელსაც სათავეში უდგას გლეხკამი (ამხ. ირ. კუყულაძის მეთაურობით) და ვეჟამს მისი პირველი ნაბიჯი გამარჯვებით დაგვირგვინდებათ.

ყურშუმა

ქ. სამტრედიისში მე-3-მე ილორის უბანი კარგა მოზრდილი. აქ არსებობს ჯუღაშვილის სახელობის მუშათა კლუბი, რომელსაც ჰყავს დრამ. წრე გე. გვიშანის ხელმძღვანელობით. ოქტომბრის 19-ს მისი ხელმძღვანელობით წარმოდგენილი იქნა „მუშენიღენი“.

„ველი სცენის მოყვარე“.

ს. ქვიშხეთის თეატრი გაიხსნა ერთი წლის წინეთ. მიწყობილებით სიფლის პირობებში საუკეთესოდ უნდა იმთივალოს. მის აღიარებულმა დიდი ღვაწლი მიუძღვით ადგილობრივი კომუჯუნის და კომკავშირს. დღეს აქ მიმდინარეობს დიდი მუშაობა: ამ ხატარბა ა. ცამბაკიძემ დახატეს დეკორაცია, ფართოვდება დარბაზი და სხ. მხატ. ირაკლი თოძიძემ დახატა წინა ფარდა, გადახალისდა დრამ. დასი და გაემკვობა. დასსა და გაემკვობაში შედიან გლეხები და ენერგიული ეკიდებიან საქმეს. სტენი არიან: პ. ლონდოძე, ე. გავიტაშვილი, ვ. ლონდაძე, მ. ქვიშხეთი, ნ. სუთიაშვილი, ს. დარსაველიძე, გ. ლონდაძე, ს. გამცელიძე, პ. ჯაფარიძე, მარო დარსაველიძე, კატ. ყიფიანი, მე. ქართველიშვილი, ს. სუთიაშვილი.

თეატრს აკლია რეჟისორი, რაც დიდად აფერხებს საქმეს. იმედია სათანადო ორგანოები ამ აარსებებს ყუ-ადღების მიაქციენ.

სანდლი.

სავარჯულო ამ ზაფხულს მუშაობდა ოთხი დღი და თითქმის მიული ეკობა, ორი დღის გამოკლებით, იმართებოდა წარმოდგენები. წინათ აქ ზ მთარშიც იმართებოდა წარმოდგენები, წელს კი სამ-სო დასი აღარ არის; ამის მიზეზია ალ. ბუთიკაშვილის (რეჟისორის) აქედან წასვლა. სამუშაობა, რომ დაგლოზობივს საბჭო, თითქოს თვარს კარგის თვლით ვერ უყურებს, ს ქრო ყურადღებას არ აქცევს. ნუ თუ არაიწინა, რომ შეედლოს დასს ხელმძღვანელობა. მიუტევებელია უყურადღებობა იმ თეატრის, რომელსაც 50 წ. ისტორია აქვს. ამ ზე შემდეგ.

ს. მთავარძე.

სოფ. ხაში (გარე ქაბთში) 400 კომლამდე მცხოვრებით, ბალ-ვენახებით შემკული, მოწინავე სოფელს არ დებსავსებულად, თუ რაველინზე ათეული წლის წინით აქ არ ამართლდყო თეატრის კედლები. დღემდის საზოგადოების ყურადღებზე თეატრზე მიქცული, მაგრამ შიზებდავით ასეთი ყურადღებისა, დღეს თეატრი სასურველ დონეზე ვერა სდვას. არ გვახსოვს წარსულში ასე დაცემული ყოფილიყოს. წინა წლებში სცენა უფრო მდიდარი იყო, სცენის მოყვარენივ ხალისიანად შეუპოვდნენ. 1923 წ. უფრო დამაკაყოფილებელი შემოაბო იყო: ყოველ კვირა იღებებოდა წარმოდგენები ადგილობრივი ძალების მიერ, რეჟერტორია ნ. შიუკაშვილის „სულელი“, ავე. ცაგარლის „მათიკო“, შ. დადიანის „შენი ჭირივ“ და სხ. საზოგადოება მუდამ ნასამოვეუბი რჩებოდა. 1924 წ. ჯი ზაბთრის სცენი ვეახსნა მხოლოდ ირ. ბოჭუის „ქმის მკვლელი“ თ, ამითვე დაიხურა. შემეკითხებთ: ეს რის ზოლია?—ინტერვების. გარდა ამისა, თუ ვისებეს შემოაბოს სურვილი აქვს, მასაც ეშინიან სცენაზე გამოსვლისა. რატომ?—მიტომ, რომ სცენა ძველია და ეშინიათ არ ჩაწყეს, დეკორაციები (მარტო ერთი თეატრი) თავზე არ დამცეთ, ფარდის თოკი არ გაწყყეს და მოქმედების დროს ფარდა არ ჩამოვარდეს და სხ.

ჩვენს თეატრს ესაჭიროება განახლება, მაგრამ მართო სცენის მოყვარენი ვერას გახდებიან, თეატრიანი მკორე შემოსავლით, საჭიროა სხვა ძალების დამხმარებაც. ხაში ჰყავს შეფი, —ტრულისის წყალ-სადენის მუშეში, დაპირებულნიც არიან: სცენის მასალებს მოვაწოდებთო, მაგრამ... სდ არიან?

მ. ხაშიშვილი.

სომხურ აკადემიურ ხახელმ. დრამას წესს დიდი წინსვლა ეტყობა. წარმოდგენები ყოველ ოთხშაბათს რუსეთის თეატრში იმართება. 1924—25 წ. წ. სეზონი დაიწყო 29 ნაწილ. ბრიოს პიესით „ღმერთების დაღუპვა“ დრ. მ. მ. სურ. თარგ. ვეგელაბიანს. შემდეგ დაიდგა შიუკარის „ივლიელმ ტელიო“, ა. ლენინის „Илья-Теркин“, თარგმ. პროლეტარეტ. აკო აკოპიანის, დ. დემირჩიანის „მამიკო ნახარი“ და სხ. წარმოდგენები გარკვეულ შემთხვევებში, დღევანდელ შტაბილია ახალი შტაბები, ეფექტები და სხ. თეატრი ყოველთვის სასენა საზოგადოებით, რომელიც მხურვალე გულით ეგებება აღმსრულებელთ. დსში შედინა:—აღიხანიანისა (სახალხო მსახიობი), ანნა-მელიქ, ასტლიე ალსიან, არუს, ბაბიან, გელსტანი, გეგრომ, გულაზიან, ერამიან, თოროსიან, ხორენ, ჰრაჩიკ, მამაკონინ, მისსურიან, მარი, მარუთიან, მოჭორიან, პაპარე, რმტუნი, სანამიან, სარდარიან, სირგინან, სოფიე და ფადარიან. რეჟისორები: 1 სტ. ქავენაკიან, მე 2-ეი. ალიხანიან. ტენიკური რეგ. და მხატვარი გრ. შარბაზიან, მხატვარი—ოგ. კარსლიან. სცენარეფი.—ა. პეტროსიანი, მოკარნახე გ. საჭაკიანი. წრეს თანამშრომლობენ აიარტუნის სტუდია, ორკესტრი და მომღერალთა გუნდი კარა ზაქარიანის ხელმძღვანელობით. ცეკვა—თ. აღამიანი, ჰ. აღიგენიანი, მ. და თ. ლისიკიანიანი, ნ. სტეფანიანი, ნ. ორლოვსკი და ბოქრის მსახიობქალის ს. გურგენ-ბეგის მონაწილეობით.

სურენ ავიანი.

სახელმწიფო კრონიკა

თეატრი.

„წითელი თეატრი“ მოკლე ხანში დაიდგმის ნ. ინასარიძის პიესა „გრიგლი“ ე. ვაიციკის რეჟისრობით.

ქართული დრამის ხეზონი საბოჭრო თეატრში ორშაბათს, 1 დეკემბ., „მსხვერპლი“—თ დიდი ამბით დაიწყო. აუბრკელი საზოგადოება დაესწრო. მსახიობთა აშანაგოზის დამსაუბრებელ წევრები—ნუკა ჩხეიძეს, ტრაო აბაშიძეს, ელ. ჩერქეზიშვილს, ალ. იმედშვილს, მ. ქიაურელს. მ. გელოვანს და, საერთოდ, ყველას მხურვალე ტაშით შეეგებნენ. ტაშითვე დააჯილდოვეს ვასო აბაშიძე, ალ. წუწუნავა და სხ. იყო ვარდ-ყვავილების მირთმეაც, ზეიმი. იშვიათად გვიხახავს თეატრში ამოდენა ხალხი და ასეთი აღფრთოვანება. წარმოდგენაში მონაწილეობდა რესპუბლიკის სახალხო მსახიობი ნ. გოციონიძეც. ყველა აღმართულვებლთ თვისი ნიჭური თამაშით წარუბოცელი შთაბეჭდილებლთ დასტოვეს.

ქუთაისის დრამ. დახმა აჭარისტანის მთავრობის ხელშეკრულება დაუდო, რათა ბათომში კვირაში ორი წარმოდგენა გაიმართოს: ორშაბათს და სამშაბათს. პირველი წარმოდგენა გაიმართება დეკ. 15—16. დაიდგმის ა. შანშაიშვილის პიესა „ლატავრა“ და ვერპარინს „რიერაფი“.

ნ. გოციონის გასტროლები ქუთაისში დაიწყობა დეკემბრის 25. მისი მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნება „მსხვერპლი“, „ტრეტოფი“ და „ხანუმა“.

ალ. ახმეტელის რეჟისრობით ამ მოკლე ხანში ქუთაისში დაიდგება „მითრახის პანაშვილი“.

ვალ. გუნა „აღლენს“ თინამედროვე პირობათა მიხედულებით აკეთებს.

იოზა უკანდალიშვილის იუბილეს განამართავდა ქუთაისში შეკრულად საიუბილეო კომისია. საპატროთა თივქვდ.—ქუთ. სამ.ზრო აღმასკომის თივქვდ. დავით ლორთქიფანიძე თივქვდლმა—ეგბა: თიმიზრა ჰუმბურდიე და ვილა ბაბუცე. ზეიმი გინართუბა 1925 წ. იანვრის 10-ს (რა დღესაც იუბილიარი პირველად გამოვიდა სცენაზე). მოკლე ხანში მოვთავსებთ ი. ზარდალიშვილის ბიოგრაფიას.

ხიღისხევი სახალხო თეატრის შენობას საძირკველი ჩაეყარა აღმ. თივქვდ. ერ. ჩიგოჯიძის თიხონობით, რომლის ჩიხატარუსი გადაყენის გამო შენება შეჩერდა. რას ფიქრობენ? სასურველია ახ. ჩიგოჯიძე თიხსგან დამწყებულ საქმედ დაასრულებს.

მუჟუხანში სახალხო სახლი მოკლე ხანში დასრულდება. ამ საქმის მთავარი მეთ.უ-ნ—ლადო სიხარულიძე და გრიშო ცუციქოტი ტფილისში იყენენ და დეკორატორი წყაიენის დეკორაციების დასახატად.

სამტრედიის ცეკავიზიის ძაღის სახევე ქა-ხანაში პროტეკვირის ჰმ ალ. ტაბაძის თიხონობით შესდგა მომღერალთა გუნდი. მალე კონცერტი გაიმართება. განზრახ-

ხულია წარმოდგენების მართვა(ე. შექმნილია საჭირო ტანისამოსი. ქაზახანაში მუშაობს 400-მდე ქალი და ვაკი.

მათხოვრის სახალხო სახლი დაიხურა. ამ ეპიდ შეგნითი მუშაობა სწარმოებს.

ღ რ ა მ ა ბ ა შ რ ა მ ი ა .

ახალი მივხები დასწერეს: „რიტრაჟი“ ალ. გარსევინიშვილი. პიესაში დასურათებულია სოფლის ცხოვრება, პირველი ორი მოქმედება შეეხება რევოლუციის უკანასკნელ ხანას, მესამე—განაღებულ ცხოვრების დასაწყისს. პიესის დაღმა განუზრახავს მსახიობთა ამხანაგობას; 2) ნ. ინაარქიმ—„გრიადი“ დრამა 4 მოქ. პროლოგი და ეპილოგი. მოწონებულია. დადგენილია მისი გ მოცემა; 3) პ. ირეთეი—„ნიადარი“, 4 მოქ. რევილიოციონური პიესა, იბეჭდება პოლიტგანის პიესათა კრებულში.

„ტუხი ძმები“ პიესად გადააკეთა თვით მოთხრობის ავტორმა ა. ჟუესპირელმა და არა ს. რემონიემ, როგორც ვამოცხადებული გეჟინდა.

ახს. კობტენკომ დასწერა ახალი ორიგინალური პიესა „კობის გასამართლება“ (Суд над Кобом) 3 მოქ. საქართველოს მოაგარაკეთა ცხოვრებიდან, სიმბოლიური ფილოსოფიური სატირა.

მ ი შ ნ ა მ ო ბ რ ო ბ ა .

მ. მარკალის საბავშვო ლექსები იბეჭდება და ამ დღეებში გამოვა.

იონა ვაკელის ახალი პიესა „ეგროპა“ ცალკე წიგნად მოკლე ხანში გამოვა.

პროლიტარულ მწერალთა კავშირის ორფიფიური ორგანო „წითელი ოქტომბერი“ გამოვა დეკემბრის 10-დან. საქართველოს ბატონყმობის ფაქტური მასალები, II—III ტ. შირ. ხუბუნიშვილის რედაქტორობით გამოვიდა. ფასი 2 მან.

მ შ ნ ი ძ ა .

ალმოსავლეთის მემუხიკეთა პირველი გუნდი მეორე წელიწადი ტფილასში არჩეობს და საწესიკო საღამოებს მართავს კავკასიულ ხალხთა ძველ აზულ-მწერალთა ნაწრთებთან. ხსენებულ გუნდი ამ მოკლე ხანში გამართავს ბესიკის, ალ. ჰაბუკვიძის, ადერბეიჯანულ აზულის ვაკეთის, ჯივანის და სხ საღამოებს. გუნდს აქვს ძველმეორე საკუთარი ტანისამოსი და სიმღერებს ძველ აზულურ ჰანგზე ასრულებენ. გუნდს ხელმძღვანელობენ დასახურებული მეთაურ: არ. ქოთოვი, საქმეთა მწარმოებელი—მ შარბათოვი.

ს ა მ ო ლ ი ს ზ ა რ ა მ ე მ ზ ა ნ ა თ ე ლ ა ბ ა .

ალ გარსევინიშვილი, ცნობილი წიგნობარ მასწავლებელი, ლექტორი და საზოგადო მოღვაწე ამ მოკლე ხანში ტფილასში წაიკითხავს ლექციების მთელ რიგს. პირველი ლექცია დასავლეთ ევროპის ლიტერატურიდან: „საფრანგეთის მწერალ ქალის ყორე ზანდის შემოქმედება და მისი მსოფლიო მნიშვნელობა“. ლექციის შემდგ გვიმართავს კონცერტი. ამავე ლექციის წაიკითხავს აგრედვე ქუთაისისა, ბათუმისა და სხ.

ომის ინვალიდთა შორის სოცდაზღვევის კომისიარი კ. ხომერიკი თვითშრომითა და კულტურულ მუშაობის განხლებას ყოველის მხრივ ხელს უწყობს. ინვალიდთა სახლში, № 3 (კლენანოვის პრ., აპოლოს გვერდით), რომლის დისასალისა ელ. მისურაძე, ინვალიდები ჯერდა იმისა რომ საკუთარი შრომით სცილობენ ლეკმა ჰუერის შექმნას, სახლურ წიგნაკებს ბეჭდავენ, თვითანგითარბებს მისდევენ და სხ. კულტურულ მუშაობას მელმძღვანელობს თამარ ცერცვაძე. ნოემბრის 7-ს, რკტობ. პრის დელასწავლის აღმანიშნავი გამართულ ნაიდმზე საკუთარი ხელოვნებაც გვიჩვენეს: ცალფხ მოკრილი საყარნი ვასაოცარის სიმარჯვით ცეკვავდენ. მოწვეული იყო ახალგაზრდა მ-მღერალთა გუნდი (ყერ. ბერიძის ოლტარობით —სეგ, მდივანი, არ. შენგელია, ვახ. ვაშაქიძე, ლ. ფრანგიშვილი, ვალ. შილაკაძე, ალ. ბერიძე).

კ ო რ მ ა ბ ა შ რ ა მ ო ლ ი შ ი შ ი მ ო მ ი ს ბ ა ს წ ო რ კ რ ა ბ ა

გ. ქ. წერილში „თეატრის განახლებისთვის“ მეორე სვეტში კორექტურული შეცდომა შეგვეპარა. დაბეჭდილია: თეატრი ნამდვილი თეატრალური ხელოვნება იყო და სხ. უნდა იყოს: თეატრი ნამდვილი **ცენტრალური** ხელოვნება იყო და სხ.

ამ ნომერში მოთავსებული ბიბლიოგრაფია შ. მურაივის (ჯანჭველაშვილს) წიგნის შესახებ ვასულია სრულიად შეზღუდვით და რედაქცია ამ აზრს არ იზიარებს.

ხელმძღვანელი: კოლგია.

რედაქტორ-გამომცემელი: იოსებ იმედაშვილი.

რ ო ს თ ა მ ე ლ ი ს თ ე ა ტ რ ი

სახელმწიფომ ღრამა. დასის შამაღანელობა.

ქალები: ამირეჯიბი ც., ანჯაფორიძე ვ., ბეიანიშვილი ს., გამრეკელი ბ., დავითაშვილი ნ., დინაური ე., შოთაძე ა., შავიშვილი ბ., წულუჭაია ც., ჰაბუკვიძე თ., ჯაეახიშვილი ნ.

ვახუბი: გოციბიძე ნიკო (რუს. სახ. არტისტი), გვარაძე ნ., დავითაშვილი გ., ვასაძე ა., ვარდიშვილი ი., კორიშვილი პ., ლორთქიფანიძე მ., ნეკაია დ., ყორაული მ., სარჩაბაძე თ., ღამბაშიძე შ., ჩხეიძე დ., ჩხეიძე უ., ხორაია ა., ვიქია ვ.

ახალდ მოწვეულნი დასში ექსტრენი ხტულიენი.

ქალები: ალექსი-მესხიშვილი ნ., დლომიძე ნ., თოფურიძე ე., თუთბერიძე ი., კვლია ეკ., მოველიშვილი მ., წულუჭიძე თ., ჰეჟინაძე ხ.

ვახუბი: ბერაძე პ., ბერიაშვილი მ., გომიაშვილი ვ., კინდლაკი პ., კობახიძე პ., მაღლაკელიძე ა., მურულუა პ., სვანი ბ., სულაქაური ს., ქინთარია ია, ჩხეიძე შ., ხელია გ.

რეჟისორი ალ. ახმეტელი, რეჟისორის თანამშემუშენი: **ალ. გველუხიანი**, დოდო ანთაძე, ივი პაკარიძე, მოკარნახე მ. აფხაძე, პ. ზორდანი, მხატვარი ირ. გამრეკელი. მუსიკ. ნაწილის გამეგ **თამარ ვახუხიშვილი**. ს. მხ. ნაწილის გამეგ **კოტე მარჯანიშვილი**:

ღრამის გამეგ **დავით ჩხეიძე**.